

STICHTING TOT BEHEER VAN HET MUSEUM VAN HET BOEK /
MUSEUM MEERMANNOWESTRENIANUM

HUIS VAN HET BOEK | MUSEUM MEERMANNOW

JAARVERSLAG 2019

Letterpret, zomer 2019

Inhoudsopgave

	<u>Pagina</u>
Voorwoord	3
Hoofdstuk 1: Bestuursverslag	
1.1. Het exploitatieresultaat	4
1.2. De financiële positie	4
1.3. Inzichtelijke kwalitatieve beschrijving van de verrichte activiteiten in het afgelopen jaar en het al dan niet realiseren van de voorgenomen activiteiten	5
1.4. Zaken die nu en in de toekomst van invloed kunnen zijn op de continuïteit en het functioneren van de organisatie	13
1.5. Specifieke aandachtspunten beschikking	14
1.6. Samenstelling directie & Raad van Toezicht	14
1.7. De wijze waarop het bestuur toepassing heeft gegeven aan Governance Code Cultuur/ Code Culturele Diversiteit	14
1.8. Educatieve activiteiten, zie hoofdstuk 1.3.	15
1.9. Ondernemerschap/samenstelling eigen inkomsten en strategie bij tegenvallende resultaten	15
1.10. Reflectie op het planmatig beleid voor het beheer van de cultuurgoederen of verzamelingen	16
1.11. Reflectie op het MOIP huisvesting musea	16
1.12. Beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden	17
Hoofdstuk 2: Prestatieverantwoording	
2.1. Activiteiten & bereik (model III)	19
Hoofdstuk 3: Jaarrekening 2019	
3.1. Inleiding	20
3.2. Samengevoegde balans (model I)	22
3.3. Samengevoegde categoriale exploitatierekening (model IIb)	25
3.4. Waarderingsgrondslagen	27
3.5. Toelichtingen op de balans	28
3.6a. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	37
3.6b. Gebeurtenissen na balansdatum	37
3.7. Toelichting op de categoriale exploitatierekening	38
3.8. Samengevoegde categoriale en functionele exploitatie (model IIc)	50
3.9. Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels	52
3.10. Berekening percentage eigen inkomsten	53
3.11. Prestatieverantwoording	54

Voorwoord

Het is met groot enthousiasme dat ik hierbij het jaarverslag 2019 presenteer. Het was een mooi en spannend jaar waarin de collega's van het museum en de collega's van de KB hard hebben gewerkt om de doelstellingen te behalen.

En met succes want het museum is dit jaar bezocht door maar liefst 28.023 bezoekers. Deze bezoekers kwamen in het bijzonder voor de mooie tentoonstellingen zoals 'de Vrienden van Quentin Blake' en natuurlijk 'Foute boeken'. Deze laatste zorgde ook voor een ware mediastorm met optredens in het NOS 8 uur journaal, op SBS6, artikelen in alle landelijke dagbladen en nog veel meer. Waarmee we nog maar eens bewijzen dat het boek er toe doet.

In de zomer experimenteerde het museum met een tentoonstelling gericht op families met kinderen, welke volledig werd gemaakt door het eigen team. Dit resulteerde in een vrolijke en zeer interactieve tentoonstelling over het belang van letters. Dit experiment was zo succesvol dat we ook in 2020 een familietentoonstelling in de zomermaanden programmeren.

Naast de tentoonstellingsbezoekers mochten we dit jaar ook weer een groot aantal schoolkinderen ontvangen om hen te leren over het boek, hoe het boek gemaakt wordt en het belang van het boek. Het aantal bezoeken van educatieve groepen stijgt nog wel maar we naderen de grens van wat mogelijk is. In de toekomst willen we daarom op zoek naar andere manieren om het bereik onder deze groepen te verhogen.

Ook buiten het museum steeg het aantal bezoekers. Dankzij de aanwezigheid op Lowlands en de succesvolle reizende tentoonstelling voor bibliotheken rondom Quentin Blake konden we maar liefst 17.659 bezoekers buiten het museum bereiken.

De aantallen zijn dus groeiende wat goed nieuws is voor een klein museum als het onze. Daarnaast zien we ook een stijging in het eigen verdienend vermogen van het museum. Het percentage eigen inkomsten steeg naar 38,5%, ruim boven de 19,5% die het Ministerie aan de Rijksmusea oplegt.

Dragers van dit succes is de samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek. Zonder de financiële en de inhoudelijke steun van de vele collega's bij de KB zou het voor het museum op dit moment niet mogelijk zijn om de hoge ambities te realiseren. Kortom, we kijken met zeer veel plezier trots terug op 2019 en we staan te popelen om van 2020 een nog mooier jaar te maken. Veel leesplezier en graag tot ziens in het museum.

Hoofdstuk 1: Bestuursverslag

In dit bestuursverslag vindt u de verantwoording voor de subsidie die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft toegezegd als onderdeel van de Culturele Basisinfrastructuur (BIS) 2017 – 2020.

De Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek | Museum Meermannno Westreenianum heeft ten doel het bevorderen bij een breed publiek van kennis en belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van boek- en drukkunst op alle aspecten behalve tekstueel inhoudelijke. Het beleid van het museum bestaat uit het mogelijk maken en uitvoeren van diverse activiteiten, zoals in dit verslag beschreven, om deze doelstelling te realiseren.

1.1. Het exploitatieresultaat

Voor een toelichting op het exploitatieresultaat wordt verwezen naar hoofdstuk 3 “de jaarrekening”.

Exploitatieresultaat	Realisatie 2019	Realisatie 2018
	€	€
Exploitatieresultaat vóór bestemmingen	-108.947	1.381
Onttrekking reserve bedrijfsinstallaties	-7.101	-6.989
Onttrekking/dotatie reserve boekengeluk	-4.449	14.213
Dotatie/onttrekking reserve nalatenschap mw. Boekestein	120.398	-11.906
Onttrekking: resultaatbestemmingen	108.848	-4.682
Dotatie resultaat OCW 2017-2020	0	3.444
Dotatie algemene reserve	99	2.619
Resultaat na mutaties eigen vermogen	99	6.063
Onttrekking herwaarderingsreserve	-2.607	-2.317
Onttrekking bestemmingsreserve boekengeluk	0	-29
Totaal directe vermogensmutaties	-2.607	-2.346
Eigen vermogen begin boekjaar	1.584.020	1.584.985
Dotaties/onttrekkingen	106.340	-965
Eigen vermogen einde boekjaar	1.690.360	1.584.020

1.2.1. De financiële positie

Hieronder volgen toelichtingen op het beleggingsbeleid aangaande:

I. Fonds Meermannno-Westreenianum:

Sinds 2003 omvat de jaarrekening van het museum tevens de balans en winst- en verliesrekening van het Fonds Meermannno-Westreenianum. De cijfers zijn de in de samengevoegde balans en winst- en verliesrekening opgenomen. Het Fonds Meermannno-Westreenianum omvat een effectendepot zonder portefeuillemodel; de obligaties. Er is gekozen voor een behoudend beleggingsprofiel.

II. Nalatenschap mevrouw Boekestein:

In 2014 is de nalatenschap van mevrouw G.A. Boekestein aanvaard onder last van vruchtgebruik. De nalatenschap is belegd in aandelen (twee coindepots) ter waarde van € 1.280.000 (2014: € 1.330.000). De belegging alsmede het rendement komt ten bate van de nog levende vruchtgebruikers. Indien de nalatenschap door overlijden van een van hen of beiden zal vrijkomen voor het museum, zal het rendement van deze aandelen jaarlijks ten bate van het museum worden aangewend aan de volgende doelen: collectie-uitbreiding en behoud en beheer van de bestaande collectie, het presenteren van de collectie tijdens vaste en tijdelijke presentaties en het aanwenden van de collectie voor educatief gebruik.

1.2.2. Begroting 2020

De begroting 2020 ziet er als volgt uit:

Begroting 2020	Norm Aanvraag 2020
Bezoekersaantallen in MM	35.000
Bereik buiten MM	19.000
Totaal	54.000
BATEN	€
Publieksinkomsten	263.400
Sponsorinkomsten	30.000
Overige directe inkomsten	240.500
Bijdragen uit private middelen (10+11+12+13)	158.200
Subsidie Ministerie OCW (structureel)	1.188.863
Publieke subsidie overig (niet-structureel)	26.000
Totale baten	1.906.963
LASTEN	
Personeelslasten	893.194
Huisvestingskosten totaal	315.687
Afschrijvingen totaal	61.000
Aankopen	18.000
Overige	617.360
Totale lasten	1.905.241
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	1.722
Saldo rentebaten/lasten	2.500
EXPLOITATIERESULTAAT	4.222

1.3. Inzichtelijke kwalitatieve beschrijving van de verrichte activiteiten in het afgelopen jaar en het al dan niet realiseren van de voorgenomen activiteiten

In het in 2016 ingediende activiteitenplan werden een aantal prestatieafspraken genoemd:

1. Aantal tentoonstellingen: tenminste 4 per jaar;
2. Bezoekersaantallen in het museum: 32.000 in 2019. Dit is door het museum (en na goedkeuring door de RvT) in 2019 bijgesteld naar 27.500;
3. Bezoekersaantallen buiten het museum: 18.000 in 2019.

Ad 1.

Het museum heeft in 2019 vier grote tentoonstellingen georganiseerd in de tentoonstellingszalen op de beletage, daarnaast werden er ook vier tentoonstellingen gemaakt in de Rode Zaal en waren er verspreid door het jaar verscheidende nieuwe presentaties in onder meer de Boekzaal, van Lood tot Led, de hal en het souterrain. Vanzelfsprekend streeft het museum ernaar om zoveel mogelijk van de eigen collectie te tonen in alle tentoonstellingen.

De tentoonstellingen in de Rode Zaal vormen op dit moment een belangrijk onderdeel van ons succes, vooral omdat we met deze tentoonstellingen doelgroepen aan ons binden die belangrijk zijn voor het voortbestaan van het museum, zoals professionals uit het vak, illustratie liefhebbers of liefhebbers van moderne kunstenaarsboeken. Het is wel belangrijk om op te merken dat:

- de ruimte niet zo geschikt is voor tentoonstellingen, het plafond is te laag, het klimaat is niet goed en het licht is niet optimaal;
- de programmering nu geen duidelijk signatuur heeft, we laten ons hierbij teveel leiden door de waan van de dag en het aanbod door derden. Dit gaan we in de komende periode oplossen.

Ad 2.

Een belangrijke prestatieafspraken in het activiteitenplan is het aantal bezoekers in het museum. In het activiteitenplan werd gekozen voor een bezoekersaantal dat uiteindelijk zou moeten stijgen naar 35.000. Dit werd in het plan gecombineerd met een verbouwing waarna alle educatieve activiteiten buiten de deur ondergebracht zouden worden en met kleine tentoonstellingen voor een niche doelgroep. In de loop van de jaren is deze strategie bijgesteld, allereerst omdat de verbouwing niet kon plaatsvinden door een gebrek aan financiële middelen, maar ook omdat het museum het van groot belang vindt om de kinderen ook in het museum te ontvangen en niet alleen buiten de deur te bereiken. Daarnaast is ervoor gekozen om met de tentoonstellingen juist een grotere doelgroep te bereiken, vanzelfsprekend met als doel de begrote bezoekersaantallen te behalen.

De bezoekerstaantallen in het museum laten in de afgelopen jaren een lichte stijging per jaar zien en dit is ook in 2019 weer het geval, we zijn er trots op dat we dit jaar afsluiten met **28.023** bezoekers in het museum. Dit betekent dat we de aantallen uit de begroting 2019 hebben behaald.

Ad 3.

Ook in 2019 is het museum weer hard bezig geweest met het verwezenlijken van tentoonstellingen buiten het museum, zo waren we wederom te gast tijdens het Lowlands Festival met Foute boeken en reisde de tentoonstellingen over Quentin Blake langs de bibliotheken. Het aantal bezoekers buiten de deur is ook in 2019 weer gestegen en we eindigen het jaar met maar liefst **17.659** bezoekers.

Samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek (KB)

Sinds 2017 werkt het museum intensief samen met de KB aan de uitvoering van het activiteitenplan. Dit betekent dat het museum en KB samen tentoonstellingen maken maar juist ook samenwerken bij het bibliotheekbeleid en bijvoorbeeld de aanwezigheid op Lowlands. Daarnaast wordt het museum door de collega's van de KB ondersteund bij de digitalisering van objecten, fotografie en bruikleenverkeer. Ook zijn er een aantal medewerkers gedetacheerd bij het museum. Een belangrijk voorbeeld is de Conservator Oude Collectie, zonder de ondersteuning van de KB zou het voor het museum op dit moment onmogelijk zijn om een deze conservator in dienst te hebben.

De samenwerking heeft zich in de afgelopen jaren verder geëvolueerd, o.a. door de komst van de nieuwe directeur. In 2019 zijn er tussen het museum en de KB herziene afspraken gemaakt m.b.t. de samenwerking en deze zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst die geldt voor de duur van het huidig activiteitenplan, tot en met 2020.

In het komend jaar zullen we ons focussen op de vormgeving van de samenwerking in de nieuwe periode en samen op zoek gaan naar nieuwe projecten in het kader van het partnership bijvoorbeeld experimenten in het KB Lab of de ontwikkeling van digitale of audioproducten bij tentoonstellingen.

Naamsverandering

In 2019 heeft het museum de naam Huis van het boek | Museum Meermanno gevoerd, met als doel om de overgang naar Huis van het boek voor publiek en stakeholders makkelijker te maken. Vanaf 1 januari 2020 gaat het museum voor publiciteitsdoeleinden door onder de naam Huis van het boek.

Tentoonstellingen

In 2019 organiseerde het museum vier grote nieuwe tentoonstellingen. Het jaar begon met de succesvolle tentoonstelling over Quentin Blake die in 2018 al opende. Dankzij deze tentoonstelling startten we het jaar goed met veel enthousiaste bezoekers.

De Bijzondere Band, Art Nouveau-boeken van Dijsselhof, Lion Cachet en Nieuwenhuis 22 maart - 23 juni

Een tentoonstelling over de schoonheid van Art Nouveau-boeken gemaakt door de drie pioniers in het genre. Voor deze tentoonstelling werden topstukken uit de collecties van Museum Meermanno en de Koninklijke

Bibliotheek aangevuld met prachtige boeken en toegepaste grafiek uit verzamelingen van onder meer Universitaire Bibliotheek Leiden en de Koninklijke Verzamelingen. Een door Nieuwenhuis en Lion Cachet gemaakte oorkonde en bijbehorende map, opgediept uit de *NRC*-archieven, was voor het eerst te zien voor het publiek. Voor de tentoonstelling werkte het museum samen met Freek Heijbroek, oud-conservator Rijksmuseum, en Kasper van Ommen, medewerker Bijzondere Collecties van de UB Leiden.

Topstukken &
Letterland

12 juli - 6 oktober

20 juli - 6 oktober

De zomer is van oudsher een lastige periode voor het museum. Om dit te veranderen hebben we dit jaar gekozen voor een programma gericht op twee families met kinderen en toeristen, twee doelgroepen die met name in de zomer op zoek zijn naar activiteiten.

- Letterland, een land over letters waar kinderen zelf aan de slag konden. De marketing rondom deze tentoonstelling was gericht op de buitenschoolse opvang (BSO) en families met kinderen;
- Topstukken: een overzicht van een aantal topstukken uit de collectie van het museum.

Het is overigens wel belangrijk om op te merken dat het voor het museum steeds moeilijker wordt om aan de eisen te voldoen voor bruiklenen in de zomerperiode. In de afgelopen twee zomers is het zo warm dat het onvoldoende lukt om de temperatuur in de zalen te beheersen. Dit levert problemen op voor de collectie maar zorgt ook voor een oncomfortabel klimaat voor bezoekers en medewerkers. Het museum voert hierover gesprekken met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB).

Foute Boeken?

18 oktober 2019 - 1 maart 2020

De tentoonstelling, over boeken die door een andere tijdgeest en voortschrijdend inzicht controversieel zijn geworden, was vanaf de eerste dag een groot succes met maar liefst 5.000 bezoekers in de eerste maand en een overweldigende persaanval. Belangrijk onderdeel van de tentoonstelling was de laatste ruimte in het museum waarin bezoekers expliciet werd gevraagd hun mening te geven. Deze tentoonstelling is een goed voorbeeld van het soort tentoonstellingen dat we ook in de toekomst zullen blijven organiseren: tentoonstelling met een duidelijk raakvlak met de actualiteit waarin we in staat zijn om het belang van het boek te duiden voor ons publiek. Voor *Foute boeken?* werkten we wederom samen met Bert Sliggers.

Tentoonstellingen Rode Zaal tweede verdieping:

Naast de grote tentoonstellingen op de beletage heeft het museum ook vier tentoonstellingen georganiseerd in de Rode Zaal van het museum. Dit zijn kleinere presentaties die we maken in nauwe samenwerking met verschillende externe partijen. De exposities zijn gericht op een kleiner publiek (niche) dan de grote tentoonstellingen.

Helmut Salden, lettertekenaar en boekverzorger
Oliva Ettema/Franca Treur, vijf jaar samenwerking
Retteketet Letterpret
Dignidad. Kunstenaarsboeken
van Maria Veronica San Martin

20 dec 2018 - 24 maart 2019

6 april 2019 - 16 juni 2019

22 juni - 8 september 2019

20 september 2019 - 5 januari 2020

In het souterrain van het museum vonden in het afgelopen jaar de volgende presentaties plaats:

De Best Verzorgde Boeken 2017

15 januari – 30 maart 2019

Mooi Marginaal 2012 – 2017

3 april – 2 juni 2019

ABC boeken uit eigen collectie

4 juni – 1 december 2019

De Best Verzorgde Boeken 2018

3 december 2019 – 5 april 2020

Objecten uit de collectie van het museum waren ook zichtbaar in de vaste presentatie. Deze opstellingen wisselen we gemiddeld vier keer per jaar. De collectie is te vinden in de voorzaal, de zaal 'van Lood tot led', de Thurkowzaal en in de Berlage vitrine in de hal.

Daarnaast werden er in het afgelopen jaar veel lezingen, workshops en kinderactiviteiten georganiseerd. Door het museum maar ook in samenwerking met andere partijen, zoals de Stichting Vrienden van Museum Meermanno, de Nederlandse Boekhistorische Vereniging en Festival Winternachten.

Activiteiten buiten de deur

Ook in 2019 was het museum wederom te gast op het Lowlands Festival. Deze keer met de 'Banned Books Club'. Enigszins tot onze verrassing was dit thema nog populairder dan de Porno Bibliotheek van vorig jaar. De tentoonstelling en het uitgebreide programma trokken maar liefst 10.800 bezoekers (2018: 6.000). Het programma werd ruimhartig ondersteund door Lowlands, onder andere met artikelen in het dagelijkse krantje. Omdat we verwachten dat we maximaal drie keer te gast mogen zijn op Lowlands zijn we naarstig op zoek naar een vervangende activiteit. We hopen dit te vinden in de Festivalbus, een initiatief van de bibliotheek Nijmegen.

NB: op dit moment wordt het grootste deel van de bezoekersaantallen buiten de deur gerealiseerd door de aanwezigheid op Lowlands. Dit betekent dat het wegvallen van dit festival direct een groot gevolg zal hebben op het succes en bereik van het museum buiten de deur. Zoals gezegd proberen we dit te voorkomen door andere initiatieven te ontplooiën. Daarnaast kiezen we ervoor om vanaf 2020 een medewerker intern volledig verantwoordelijk te maken voor de projecten buiten de deur, om er zo voor te zorgen dat dit project nog beter wordt ingebed in de organisatie.

In het kader van "Foute Boeken?":

- reizende tentoonstelling: overleg hierover met bibliotheken (o.a. bibliotheek Veenendaal);
- sociale tafel met Theater de Vaillant en Bibliotheek Oostland: lunch met presentatie voor ouderen uit de buurt en bezoek aan het museum.

Op dit moment biedt het museum ook nog een tentoonstelling over Quentin Blake aan. Deze tentoonstelling heeft diverse bibliotheken bezocht en was afgelopen zomer ook in de bibliotheek in de Schilderswijk te zien.

Daarnaast bood het museum dit jaar lezingen aan op locatie in samenwerking met Studium Generale in Leiden en Den Haag en de Vrije Academie.

Overige activiteiten

- In de zomer werkte het museum samen met Villa Verbeelding uit België;
- De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen opende in november de tentoonstelling over pornografie in Vlaanderen. Deze tentoonstelling is in samenwerking met Huis van het boek tot stand gekomen;
- De tentoonstelling over Franca Treur en Olivia Ettema verhuist in 2020 naar GRID in Groningen;
- De Vrienden hebben de boekwandeling door Den Haag (n.a.v. de tentoonstelling Druk in Den Haag uit 2018) mooi laten uitvoeren door de studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK). Deze wordt verspreid onder de leden en verkocht in de winkel van het museum;
- In samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek maakten we een special van de Boekenwereld over "De Bijzondere Band";
- Voor de opening van de tentoonstelling Dignidad, kunstenaarsboeken van Maria Veronica San Martin werkte het museum samen met de KABK.

Educatie

In 2019 heeft het museum meer dan 6.500 bezoekers in een educatief verband mogen ontvangen.

Huis van het boek biedt educatieve programma's aan voor alle niveaus binnen het onderwijs: van kleutergroepen tot aan studenten boekwetenschap. Ongeveer 80% van het educatieve groepsbezoek in 2019 was van Haagse basisscholen. Ook buiten het primair en voortgezet onderwijs (PO en VO) biedt het museum verschillende programma's en activiteiten aan, vooral in de vakantieperiodes. Voor BSO's werd een speciaal programma gemaakt dat aansluit bij deze doelgroep.

Behalve de doelgroepen die al bereikt werden in het museum zijn er ook een aantal nieuwe groepen aangeboord. Zo hebben in 2019 opvallend veel internationale school- en BSO groepen het museum bezocht. Ook bij de kinderfeestjes en vakantieactiviteiten merken we dat deze groep sterkt groeit. Steeds meer vakantiewerkshops worden daarom tweetalig aangeboden. Veel speciaal onderwijs scholen hebben in 2019 het museum bezocht; kinderen met een ontwikkelingsachterstand, NT2 problematiek en leerlingen met een lichamelijke beperking.

Huis van het boek biedt verschillende educatieve programma's, rondleidingen, arrangementen, vakantie activiteiten en verjaardagsfeestjes. Vanzelfsprekend heeft het programma altijd raakvlak met de collectie van het museum, daarnaast is het altijd boek gerelateerd. Een programma bestaat uit een theoretisch gedeelte waarbij door middel van een speurtocht of een interactieve rondleiding het museum ontdekt wordt en een praktijkgedeelte waarbij het ambacht daadwerkelijk zelf uitgeprobeerd wordt.

De programma's sluiten aan bij de leerlijnen van Cultuuronderwijs op z'n Haags (COH). Ook dit jaar zijn de diverse programma's volop geboekt door de Haagse basisscholen. Museum Meermanno staat (net als in 2018) in de top 5 van meest geboekte Cultuurschakel programma's bij Haagse musea. Ook blijven veel kinderen het museum ontdekken via het Haagse Cultuurmenu. Bij de tentoonstelling 'Foute boeken?' is een apart programma ontwikkeld voor groep 7/8 van het PO en voor de bovenbouw VO, aansluitend bij de vakken burgerschap of maatschappijleer. Ter promotie van dit programma heeft het museum samengewerkt met Prodemos.

Professionals/volwassenen

- In maart 2019 organiseerde het museum een Illustratorenendag voor vijftig beginnende illustratoren in samenwerking met Stichting PRINT. Dit succesvolle evenement was binnen 24 uur uitverkocht;
- April 2019 was de Maand van de Kalligrafie waarbij kalligrafie uit verschillende culturen aan bod kwam door middel van diverse workshops. De Japanse, Westerse, Middeleeuwse, Arabische handlettering technieken trokken veel belangstellenden;
- Ook organiseerden we een workshop linoleum snijden met Olivia Ettema en een extra workshop illustreren onder leiding van Martijn van der Linden (die ook aanwezig was tijdens de Print illustratorenendag).

Workshops en activiteiten

Bij elke nieuwe tentoonstelling worden bijpassende workshops aangeboden en met name in de vakanties zijn deze zeer populair:

- Voorjaarsvakantie/Quentin Blake tentoonstelling diverse workshops zoals 'Inktmonsters', 'Sjakies chocofantasia', 'Lekker voorlezen met Willy Wonka' en 'Tekenen zoals Quentin Blake'.
- Tijdens de Art Nouveau tentoonstelling werden er op volwassenen gerichte workshops georganiseerd, zoals tegeltjes beschilderen, raam mozaïeken maken, batik op perkament en het afdrucken van het Zilverdistelvignet in de drukkerij van het museum.
- De kinderillustratoren dag: een uitverkocht evenement met bekende illustratoren zoals Thé Tjong Khing, Floor Rieder, Mark Jansen en Martijn van der Linden gaven succesvolle workshops en lezingen.
- In de zomervakantie: Illustratie atelier (twee dagen in de week).
- In samenwerking met Festival de Betovering werd in de herfstvakantie de Egyptische collectie van het museum behandeld bij de workshop 'Barbie mummie'. Een workshop waarbij kinderen spelenderwijs de Egyptische geschiedenis leren kennen door het mummificeren van hun eigen Barbiepop. Alle 8 workshops waren snel uitverkocht waarbij zeker 120 Barbies werden gemummificeerd!

Educatie buiten de deur

In het voorjaar zijn er op de International school The Hague lessen geven op locatie aan ongeveer 100 kinderen.

In 2019 is het museum begonnen met het aanbieden van educatieve programma's in verschillende Haagse bibliotheken. Via de Historische informatiepunten (de HIP's) konden bibliotheken zelf een keuze maken uit diverse workshops of lezingen. Vooral de laagdrempelige kinderworkshops werden regelmatig geboekt. Via de HIP's kwamen kinderen in aanraking met het museum die normaal niet snel naar Huis van het boek zouden komen. In 2018 deed het museum voor het eerst met meerdere groepen mee aan het Cultuurmenu voor het VO, waardoor nog meer middelbare scholen het museum leerden kennen. In 2019 is deze groep bijna verdubbeld ten opzichte van het jaar daarvoor.

Marketing & Communicatie

Voor het tweede jaar op rij heeft Huis van het boek meer bezoekers ontvangen dan het jaar ervoor. Dit succes kan voornamelijk worden toegeschreven de succesvolle campagnes rondom de tentoonstellingen en extra activiteiten die in 2019 werden georganiseerd. Deze campagnes worden ondertussen grotendeels online gevoerd.

1. Verbeteren online communicatie/social media: verschuiving van offline naar online (o.a. bannering en adwords).

In 2019 zijn de (ingekochte) campagnes grotendeels online gevoerd, voor de campagne rondom "Foute boeken?" werd zelfs 85% van het budget online ingezet. Dit leverde goede resultaten op en zorgde ervoor dat de diverse online kanalen beter op elkaar afgestemd konden worden. Om de online campagne te optimaliseren werkten we samen met een bureau gespecialiseerd in online marketing.

Op de diverse social media kanalen hebben we gezocht naar meer interactie met ons publiek, vergroting van onze relevantie op de diverse kanalen en samenwerking met influencers (o.a. Insta Empty en samenwerking rondom de promotie van activiteiten). Alles met als doel om onze zichtbaarheid te vergroten. Door de aanpassingen hebben we onze aanwezigheid op Instagram verbeterd en vergroot.

Groei volgers:

- Facebook: 4589 volgers, een stijging van 15,3%;
- Twitter: 3369 volgers, een stijging van 4,17 %;
- Instagram 1579 volgers, een stijging van 66,21 %.

Door de afname van de populariteit van Facebook zal het museum in de komende jaren vooral streven naar groei op Instagram. In 2019 bood de tentoonstelling 'Foute boeken?' volop aanleiding voor interessante content en spannende interactie met de bezoekers.

2. Verbeteren herhaalbezoek

Het museum streeft naar een langere termijn relatie met de bezoekers: o.a. door versturen van de maandelijkse nieuwsbrief, social media en de in 2019 ingevoerde terugkomkaartjes bij schoolbezoek (kinderen die via hun school het museum bezoeken worden uitgenodigd om terug te keren met hun ouders.)

	Totaal	%
2018	9.087	35%
2019	10.192	36%

Het herhaalbezoek stijgt in 2019 licht, helaas weten we op dit moment onvoldoende binnen welke termijn bezoekers terugkeren dit wordt vanaf 2020 in kaart gebracht.

3. Evenementmarketing:

Verhoging van het aantal evenementen tijdens tentoonstellingen, niet alleen gericht op vermaak maar juist ook het tonen van de collectie zoals de exclusieve bijeenkomsten op tweede feestdagen ('de conservator vertelt', 'de drukker vertelt' etc.).

4. Samenwerken met joint promotion partners

Het museum werkt per tentoonstelling en/of activiteit samen met partners passend bij de diverse doelgroepen, bijvoorbeeld voor kinderactiviteiten in de zomervakantie met de Vakantiepas maar ook met Museumkids.nl en Kidsproof. De kinderactiviteiten worden ook meegenomen in de digitale nieuwsbrieven, website en social media van het museum.

5. Analyse bezoekersgegevens

Dit is een doorlopend proces waarvoor in 2019 vooral de museumkaart gegevens werden gebruikt.

6. Website

In 2019 is de website van Huis van het boek 85.120 keer bezocht. In vergelijking met 2018 is dit een daling met 19%, door de drastische aanpassing van het Google Grants beleid. Vanaf 2019 focust Google zich op de kwaliteit van de bezoeker in plaats van de kwantiteit, dit leidde tot een daling van het aantal bezoekers via Google Adwords.

Opvallend is dat het aantal bezoekers aan de site vanaf september van 2019 boven het aantal bezoekers in 2018 uitkomt. Dit wordt vanzelfsprekend veroorzaakt door de campagne en overrompelende persaandacht voor de tentoonstelling Foute boeken?

Tenminste eenmaal per maand verstuurt het museum een digitale nieuwsbrief naar ruim 3.480 mailboxen. Per mail ontvangt men informatie over tentoonstellingen, activiteiten en workshops en interessante feitjes over de collectie van de baron. Hierbij monitoren we voortdurend of de nieuwsbrief geopend wordt en gelezen, de gegevens hiervan gebruiken we om de nieuwsbrief te verbeteren.

7. Resultaten PR 2019

	2017	2018	2019
Artikelen	60	137	387
Mediawaarde:	€ 189.613	€ 660.904	€ 471.024
Bereik	11.881.759	29.550.523.	22.769.433

Het aantal artikelen gepubliceerd in on- en offline media-uitingen is wederom gestegen. Opvallend is echter wel dat de opbrengst van 2018 hoger is terwijl er minder plaatsingen waren.

Zakelijke markt

Het jaar 2019 sluit af met een opbrengst van € 36.165. Ten opzichte van 2018 is dit groei van ruim 19% en we vertrouwen erop dat deze groei de komende jaren zal doorzetten. Om de klant beter te bedienen zijn er in 2019 een aantal investeringen gemaakt om de ruimtes beter verhuurbaar en flexibeler inzetbaar te maken. We verwachten hiervan in 2020 de vruchten te gaan plukken.

Verbetering klantvriendelijkheid

Het museum kreeg in het verleden regelmatig signalen dat onze bezoeker graag een kopje koffie/thee met iets lekkers wilde gebruiken in het museum. Om aan dit verzoek tegemoet te komen zijn er in 2019 een aantal experimenten in het souterrain uitgevoerd. Uiteindelijk hebben we gekozen voor het inrichten van een 'honesty bar' waarbij de bezoeker zelf bepaalt wat hij/zij wil betalen voor de producten. We zijn tot op heden in staat om dit tegen kostprijs te bieden.

Collectie

Zoals ieder jaar verwelkomde het museum studenten van verschillende opleidingen waaronder studenten van Book & Digital Media Studies en Engelse Taal- en letterkunde (Universiteit Leiden), Neerlandistiek (Vrije Universiteit), Boekwetenschap en Handschriftenkunde en minorstudenten Conservering en Restauratie (Universiteit van Amsterdam), Neerlandistiek (Universiteit Utrecht) en studenten van verschillende studierichtingen van Washington University. Studenten van de Masteropleiding Type and Media van de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst te Den Haag werden verschillende malen ontvangen en begeleid in het kader van een revival-project. Dit jaar werden er ook weer een aantal vooraanstaande onderzoekers rondgeleid in het museum, allereerst prof. Em. James Marrow (Princeton University), een autoriteit op het gebied van laatmiddeleeuwse boekverluchting, dr. Elizabeth Savage (Institute of Historical Studies, Londen), die onderzoek doet naar de technieken van vroegmoderne drukkers, Professor Rosamond McKitterick

(University of Cambridge) en dr. Lucio Oriani van de Università di Napoli Federico II (handschrift 10 C 13, Opuscula varia van Thomas van Aquino). Ook werden er weer een aantal lezingen gegeven door onze conservatoren bv aan de Chileense Ambassadeur in het kader van Colonia Dignidad. In het kader van Manuscript Monday, ontvingen we een groep studenten die na een lezing van prof. Dr. C. Chavannes-Mazel enige topstukken uit de handschriftencollectie konden bekijken. Eind oktober mochten we een delegatie van de Nationale Bibliotheek van Wit-Rusland ontvangen, die inspiratie kwam opdoen voor een topstukpresentatie.

De studenten en onderzoekers die in het kader van hun onderzoek het museum bezochten bekeken in totaal ca 500 objecten uit de oude als moderne collectie.

Digitalisering

In 2019 werd een begin gemaakt met de grootschalige digitalisering van vijf ontwerpersarchieven uit het interbellum. Het museum heeft hier eind 2018 een subsidie van Bureau Metamorfoze voor mogen ontvangen. Dit project zal nog zeker twee jaar duren.

Daarnaast is een bijdrage van het Prins Bernard Cultuurfonds ontvangen voor het digitaliseren van circa 2.300 boekbanden uit de collectie Struik en circa 200 boekbanden uit de collectie Gielkens. We verwachten dat het project rondom deze collectie in 2020 zal worden afgerond.

Registratie

In 2019 werd een begin gemaakt met het migreren van het collectieregistratieprogramma (Ad Lib), dit omvangrijke proces wordt in januari 2020 afgerond. In het kader van deze migratie zijn in 2019 ca. zestigduizend records aangepast. Bij het streven de collectie volledig te registreren, worden wij door een aantal trouwe vrijwilligers ondersteund. De voortgang in 2019:

- Voorwerpen (oude collectie): volledige basisregistratie;
- Gedrukte werken (oude collectie): 4 oude drukken en 162 prenten;
- Handschriften (oude collectie): 74 handschriften, veelal niet eerder beschreven fragmenten;
- Gedrukte werken (moderne collectie): 640 boeken;
- Archivalia (moderne collectie): 1270 beschrijvingen van archivalia, waaronder het gehele archief van Stichting De Roos, Leo de Bruin en Charles Nypels en archivalia John Buckland Wright;
- Ex libris (moderne collectie): 1685 ex libris en klein grafiek in 544 records.

Schenken & Aankopen

Tot onze grote blijdschap hebben we eind 2019 de documentatie en onderzoek naar de herkomst van de collectie van de baron in ontvangst mogen nemen van oud conservator Jos van Heel. Dankzij dit onderzoek kunnen we de vele vragen die we over de oude collectie gesteld worden nog beter beantwoorden.

Conservering en restauratie

Mede ten behoeve van de tentoonstelling *De bijzondere band* werd *Souvenir aan Hilversum*, een zeldzame gebatikte boekband van C.A. Lion Cachet uit 1897 gerestaureerd. Daarnaast werden nog enige stukken uit het archief van Helmut Salden geconserveerd. Door DP Conservation werden alle grafische voorwerpen van Stichting De Roos geconserveerd en herverpakt.

Moderne collectie aankopen:

In 2019 werden de onderstaande objecten aangekocht:

- Brieven en documenten van Jan van Krimpen, uitgeverij Honig, briefwisseling Holbrook Jackson Alfred Edward Newton geeft een aardig inkijkje in de receptie van de Kelmscott Press;
- Documentado/Undocumented: een meterslange leporello met teksten van de oorspronkelijk Mexicaanse performancekunstenaar Guillermo Gómez-Peña, door Felicia Rice vormgegeven en van illustraties voorzien. De met nep-ocelot beklede band huist in een met rood plastic en nep-slangenleer beklede omslagdoos, samen met een cd met geluidsfragmenten van geluidskunstenaar Zachary James Watkins en een dvd van videokunstenaar Gustavo Vazquez met performances van Gómez-Peña;
- Kanage Pholu Wanda van de Silverwattle Press van Tim Mosely.

Daarnaast mochten we de volgende collecties/archieven in ontvangst nemen:

- Collectie boekbanden ontworpen door Gust Van der Wall Perné;
- Archief Renildis Handpers;
- Archivalia Helmut Salden.

Bruiklenen & Mediatheek

In 2019 verleende het museum medewerking aan een groot aantal tentoonstellingen in binnen- en buitenland o.a. de tentoonstelling “Groene middeleeuwen” te Uden en de bestiariumentoonstelling van het Getty Museum in LA.

Bij een onderzoek door onderzoekers van het AMC is Handschrift 10 A 14 is in juli en oktober met hyperspectral imaging onderzocht, in een poging te achterhalen wat er onder de huidige miniaturen te zien is. De resultaten zullen in 2020 door Brill gepubliceerd worden in een studie van prof. Carolyn Watson (Furman University). In het kader van een boekpublicatie van prof. Watson werd dit handschrift geheel gedigitaliseerd.

1.4. Zaken die nu en in de toekomst van invloed kunnen zijn op de continuïteit en het functioneren van de organisatie:

1. De financiële gezondheid van het museum op de lange termijn dient verbeterd te worden. Er is geen sprake van een acuut probleem maar om de hoge ambities te verwezenlijken is het belangrijk dat er hogere inkomsten gegenereerd worden;
2. Gebrek aan projectleiders/trekkers voor uitvoering van de plannen. Dit speelt voornamelijk voor de activiteiten buiten de deur. Om dit te verbeteren is eind 2019 besloten om de zakelijke markt medewerker ook verantwoordelijk te maken voor de projecten bij bibliotheken en festivals. In 2019 heeft het museum een projectmedewerker op detachingsbasis aangenomen, dit bleek zeer succesvol en deze samenwerking zullen we ook in 2020 voortzetten;
3. Het museum is sterk afhankelijk van tentoonstellingen voor het genereren van bezoekers. In tentoonstellingsvrije periodes of bij slechtlopende tentoonstellingen zijn de aantallen onvoldoende. Tegelijkertijd lijken tentoonstellingen de enige manier om de bezoekersaantallen te behalen. Om dit te verbeteren gaat het museum de presentatie op de eerste verdieping verbeteren, daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om het aantal educatieve groepen te verhogen;
4. Musea concurreren met elkaar om bezoekersaantallen. Dit maakt het voor kleine musea lastig om overeind te blijven in het marketing- en communicatiegeweld van de grotere instellingen. Ons inziens is het daarom vooral belangrijk om een ‘sterk merk’ te creëren d.m.v. spraakmakende tentoonstellingen en andere producten. Dit betekent dit er hele scherpe keuzes gemaakt moeten worden voor doelgroepen en niet steeds verschillende doelgroepen benadert moeten worden. Het museum werkt daarom aan een duidelijker profiel voor de doelgroepen.
5. Het museum wil graag veel mensen bereiken, zowel buiten de deur als op de locatie aan de Prinsessegracht. Het bereik buiten de deur neemt dankzij de samenwerking met allerlei partijen toe en wordt verwacht dat dit bereik nog verder kan worden verhoogd. Het bezoek aan het museum blijft echter een probleem. Vooralsnog wordt vastgehouden aan de ingeslagen weg. Gezien de ervaringen in de afgelopen twee jaren zal in 2020 de inzet op marketing en communicatie verder geïntensiveerd worden.

Coronavirus

Als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus (COVID-19) is het museum, in lijn met de richtlijnen vanuit de overheid, met ingang van vrijdag 13 maart 2020 gesloten. De sluiting zal voortduren zolang de richtlijnen dit voorschrijven. Door de sluiting loopt het museum inkomsten mis uit entree, verkoop uit de winkel en van activiteiten. De eerste maanden van 2020 is het museum goed bezocht en liggen de inkomsten uit entree, activiteiten en winkel verkoop in lijn met de begroting. Nu het museum gesloten is, is het gemis van een nieuw opgestarte tentoonstelling merkbaar in de exploitatie. Aan de kostenkant is het beperkt mogelijk te sturen op de variabele kosten. Door de sluiting van het museum is er geen sprake van inhuur van externe beveiligers en geen kosten voor het organiseren van activiteiten. De schoonmaakkosten zijn gereduceerd en de overige kosten blijven doorlopen. Een belangrijk onderdeel van de inkomsten is de subsidiebijdrage van het Ministerie OCW. Door deze structurele inkomstenbron in samenhang met aangekondigde overheidsmaatregel voor de culturele sector verwacht het museum het komend jaar geen directe continuïteitsproblemen.

1.5. Specifieke aandachtspunten beschikking

In het subsidiebesluit d.d. 20 september 2016 geeft de Minister de volgende subsidieverplichtingen in verband met raadsadvies:

- Een uitgewerkt activiteitenprogramma inclusief eventuele samenwerkingspartners: is aan voldaan;
- Een uitgewerkte doelgroepenanalyse: is aan voldaan;
- Een nadere toelichting op governance en samenwerking met de KB: is aan voldaan.

1.6. Samenstelling directie & Raad van Toezicht

De directie bestaat uit:

- Directeur vanaf 1 juni 2017: Mevrouw Drs. S. Bechtholt;
- Plaatsvervangend directeur/Hoofd Collecties: de heer Drs. R. Tax.

Rooster van aftreden RvT	Termijn 1	Termijn 2
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek (permanent lid)		
Mr. T.H.J. Joustra, voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (tot 1 mei 2019)	25-11-2015 / 25-11-2020	2020-2025
Dhr. W. van der Stelt, VP Strategic Relations, Springer Nature (tot oktober 2019)	17-12-2014 / 17-12-2019	2019-2024
Mr. F. Leeftang, voorzitter Audit Advisory Committee Algemene Rekenkamer	01-11-2018 / 01-11-2023	2023-2028
Prof. Dr. F.M.F. de Jong, hoogleraar e-research Universiteit van Utrecht	01-11-2009/01/11-2014	2014-2019
Dr. K. Veling, voormalig directeur van ProDemos, politicus en voorzitter VOB (NB: in februari 2016 met terugwerkende kracht benoemd.)	01-01-2016 / 01-01-2021	2021-2026

1.7.1. De wijze waarop het bestuur toepassing heeft gegeven aan Governance Code Cultuur:

Huis van het boek onderschrijft de code cultural governance. Om de governance te waarborgen volgen we de volgende regels:

- Regelmatig overleg tussen een vertegenwoordiger van de RvT en de directeur van het museum;
- Tenminste tweemaal per jaar RvT vergadering;
- Tweemaal per jaar functionering/beoordelingsgesprek directeur met twee leden van de Raad;
- Om de betrokkenheid te vergroten en om de directeur bij te staan is door de RvT een Raad van Advies ingericht. De leden hiervan zijn:
 - Mevrouw Annabelle Birnie, Directeur Amsterdam Fonds voor de Kunsten;
 - De heer Paul Mosterd, Adjunct-directeur, hoofd Communicatie, Educatie & Marketing bij de Hermitage/Nieuwe Kerk.

1.7.2. De wijze waarop het bestuur toepassing heeft gegeven aan Code Culturele Diversiteit:

Huis van het boek erkent het belang van cultureel divers cultuuraanbod en van culturele diversiteit in de sector zelf. Bij de programmering van de activiteiten wordt specifiek aandacht besteed aan (culturele) diversiteit van de mogelijke deelnemers. Marketing en communicatie worden afgestemd op het bereiken van die groepen die we met de diverse programmaonderdelen willen bereiken.

Eind 2017 heeft het museum toegezegd mee te werken aan de Haagse Cultuuracademie, een nieuw initiatief van de CultuurSchakel en Theater De Vaillant. Doel is om een krachtige impuls te geven aan de diversiteit en kennisdeling van de culturele sector in de stad. Dit wordt gerealiseerd door te investeren in een opleiding en in een netwerk van young professionals met een diverse achtergrond die al werken, of die willen gaan werken in de Haagse culturele sector.

In de huidige opzet ontvangt het museum de meer diverse bezoekers nu voornamelijk via educatieve programma's. Dit is vanzelfsprekend belangrijk maar onvoldoende voor de toekomst. In het tentoonstellings- en evenementenbeleid hebben we daarom inclusiviteit/diversiteit als bepalende factor opgenomen. MM is een

typisch museale organisatie. Het personeelsbestand is niet divers. Dat betekent dat wij een grote grijze vlek hebben bij de invulling van een meer divers beleid. Juist daarom zijn we met een aantal partijen in gesprek over samenwerking om zo een meer divers publiek te bereiken. De eerste projecten hierbij zijn de samenwerking met de bibliotheken in het kader van Foute boeken? en de doorlopende samenwerking met Theater de Vaillant. Daarnaast zijn we actief op zoek naar partners om de tentoonstelling Harem Haram mee te maken die eind 2020 zal plaatsvinden.

1.8. Educatieve activiteiten

Verwezen wordt naar paragraaf 1.3.

1.9.1. Ondernemerschap/samenstelling eigen inkomsten en strategie bij tegenvallende resultaten

De eigen inkomsten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Eigen inkomsten	Realisatie 2019	Realisatie 2018
	€	€
Eigen inkomsten:		
Publieksinkomsten	194.293	177.350
Sponsorinkomsten	0	0
Overige inkomsten	2.163	4.387
Totale directe inkomsten	196.456	181.737
Donaties	7.150	19.053
Vriendenstichting	38.700	38.700
Nalatenschap Boekestein	120.398	-11.906
Particulier legaat	10.000	2.000
Schenking Officina Bodoni	34.307	34.307
Schenking particulieren	10.000	10.000
Private fondsen	35.007	34.471
Totale bijdragen uit private middelen	255.562	126.625
Totaal eigen inkomsten	452.018	308.362
Subsidiebedrag OCW	1.174.274	1.151.574
Subsidie provincie/gemeente/andere bestuursorganen	0	0
Totaal structurele subsidies	1.174.274	1.151.574
Percentage eigen inkomsten	38,5%	26,8%

Totale subsidie	1.271.836	1.238.157
Af: nog te besteden huisvestingssubsidie	97.562	86.583
Opgenomen structurele OCW subsidie 2019 / 2018	1.174.274	1.151.574

Het percentage eigen inkomsten bedraagt 38,5% (2018: 26,8%). De norm is 19,5%.

Het subsidiebedrag OCW is vanwege een dotatie aan de langlopende schuld Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW, verminderd.

1.9.2. Reflectie op ondernemerschap en in het bijzonder de samenstelling van de eigen inkomsten en de strategie bij tegenvallende inkomsten:

Het museum is financieel gezond, de eigen inkomsten voldoen aan de eisen die het ministerie stelt en er is zelfs sprake van een lichte groei. Door de hogere eisen die het museum stelt aan de tentoonstellingen en andere activiteiten waardoor deze duurder zijn dan in het verleden is het vergroten van de financiële slagkracht wel wenselijk. Het museum werft daarom voor iedere activiteit bij fondsen en andere partijen (zoals de vriendenvereniging). Indien de extra financiële middelen niet toegekend worden dan worden de begrotingen aangepast zodat er geen uitgaven gedaan worden die niet gedekt worden door inkomsten.

Dankzij de succesvolle samenwerking met de KB is het museum in staat om jaarlijks een aantal mooie tentoonstellingen en evenementen te kunnen organiseren. Om in de toekomst meer slagkracht te krijgen om de ambitieuze plannen uit te voeren is het echter noodzakelijk om de eigen inkomsten structureel verder te verhogen. De directeur zal zich daarom het komende jaar vooral richten op het verbeteren van de relatie met fondsen en private schenkers.

1.10. Reflectie op het planmatig beleid voor het beheer van de cultuurgoederen of verzamelingen

In de afgelopen jaren zijn er verschillende technische aanpassingen gedaan aan het achttiende-eeuwse woonhuis waardoor de omstandigheden in de zalen aanzienlijk zijn verbeterd. De luiken aan de voorzijde van het pand blijven gesloten om de invloed van zonlicht zo veel mogelijk te weren en temperatuur en luchtvochtigheidsgraad in de ruimte worden voortdurend gemonitord. Objecten die ter inzage worden gevraagd worden naar de leeszaal of de kantoren overgebracht. De Afdeling Collectiebeheer houdt altijd (fysiek) toezicht op deze raadpleging. Bij registratie van recentelijk verworven materiaal wordt het materiaal waar nodig direct in zuurvrije mappen, melinex hoezen of omslagdozen herverpakt. Daarnaast wordt bij standplaatscontrole direct collectie geselecteerd waarvan de berging verbetering behoeft. Jaarlijks worden enkele stukken door een externe restaurator behandeld.

Onder voorwaarden stelt het museum objecten uit zijn collectie ter beschikking ten behoeve van tentoonstellingen. Het museum werkt echter alleen mee aan tentoonstellingen met een wetenschappelijk en/of cultureel doel, die gehouden worden in een museum of soortgelijke instelling met voldoende faciliteiten voor het exposeren van dergelijke objecten.

Veiligheidszorg:

Museum Meermanno beschikt over een Calamiteitenplan, waarin de risico's voor gebouw en collectie benoemd zijn. Het plan voorziet in een crisisteam, een Hulpteam Mens en Gebouw, een Hulpteam Collectie en een Hulpteam Pers & Buren. In 2020 wordt het Collectiehulpverleningsplan geactualiseerd.

Back-ups:

Van het collectie-registratiesysteem wordt dagelijks een back-up gemaakt, die wordt bewaard in de meldkamer van het museum. Een externe back-up van de gegevens is ondergebracht bij het datacenter van backupconnect.

1.11. Reflectie op het MOIP huisvesting musea, waarbij tevens wordt ingegaan op afwijkingen van dit plan:

De rijksmusea zijn vanaf 1 januari 2017 verantwoordelijk gesteld voor het beheer en onderhoud van het vastgoed. In het geval van het museum geldt dit voor drie panden:

- Prinsessegracht 30 (Voormalig woonhuis)
- Prinsessegracht 31 (Kantoor en Museum)
- Jan Evertstraat 17 (Koetshuis)

Na 31 december 2021 wordt de proefperiode geëvalueerd. Hoog tijd dus voor een overzicht van de ervaringen van het museum tot dusver.

Stand van zaken museum

Belangrijke reden voor het museum om bij het RVB te blijven was het gebrek aan mankracht en kennis in het museum en de belofte van het RVB om de musea met een dienstverleningsovereenkomst te blijven ontzorgen. Dit is helaas niet gelukt. Het RVB is een log en traag orgaan dat er niet op is ingericht om de klant snel en efficiënt te ondersteunen. Dit betekent onder andere dat de werkzaamheden die vermeld staan op de overlooptijst nog steeds niet zijn afgerond, er worden fouten gemaakt in de facturering, extra werkzaamheden die uit de wettelijke controles voorkomen worden niet of veel te laat gedaan en de informatievoorziening vanuit het RVB klopt regelmatig niet of men spreekt elkaar tegen. Een van de belangrijkste openstaande problemen is het niet uitvoeren van de BOEI inspectie, hierdoor heeft het museum nog steeds geen deugdelijk MOIP en derhalve geen goed overzicht van de verwachte kosten voor de komende jaren. Dit ondervangen we met een door in onze opdracht uitgevoerde inventarisatie door de firma Dijkoraad.

Gesprek andere musea

Helaas is Meermannano niet het enige museum dat problemen ervaart in de samenwerking met het RVB. Om deze reden hebben recent de zeven musea die een dienstovereenkomst hebben met het RVB overlegd over de toekomst.

Van de zeven musea hebben vier musea, waaronder Meermannano, de wens uitgesproken om zo spoedig mogelijk afscheid te nemen van het RVB en het onderhoud volledig in eigen hand te nemen. Van deze vier musea is het Kröller-Müller Museum al in een vergevorderd stadium van de onderhandelingen. We volgen dit vanzelfsprekend op de voet.

In het overleg zijn een aantal vragen geformuleerd voor de Minister van OC&W en het RVB:

- Wat betekent de evaluatie in 2022 behalve een beslissing over (voortzetting van) het huisvestingsstelsel? Komt daar ook aan bod de Dienstverleningsovereenkomsten (DVO) met het RVB over het onderhoud en of hier nog eventuele achterstanden zijn per museum?
- Als musea het onderhoud zelf willen vormgeven, en dus afscheid nemen van het RVB, welke risico's zijn daar dan aan verbonden? Ook gezien vanuit het rijk als eigenaar van het pand.
- RVB geeft dit jaar signalen dat ze eigendom van de panden willen afstoten o.a. vanwege verduurzamingswensen rijksoverheid. De musea willen dit unaniem niet. Het Ministerie van OCW lijkt de musea hierin te steunen. De vraag is of OCW zich hier hard voor wil maken. Dit is ter bespreking in PO Museumvereniging (MV)/ OCW dan wel bestuurlijk overleg MV/ Minister.

1.12. Beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden

In de afgelopen jaren heeft het museum op een aantal manieren getracht het zelf verdienend vermogen te verhogen:

1. Fondsen
2. Boek zoekt vrouw (private werving)
3. Zakelijke markt
4. Reizende tentoonstellingen
5. Educatie buiten de deur (toegelicht bij paragraaf educatie)

Ad 1 & 2. Fondsen

Op dit moment wordt er voor iedere tentoonstelling ook geworven bij de fondsen. De opbrengst hiervan is echter structureel te laag. De tijd van de directeur is beperkt en zij heeft op dit moment onvoldoende tijd om deze werving goed en gestructureerd op te pakken. In 2020 willen we dit oplossen door te zorgen voor meer tijd in de agenda van de directeur door het herverdelen van de werkzaamheden.

Ad3. Zakelijke markt

In 2018 hebben we een medewerker aangenomen voor de zakelijke markt. De verwachte opbrengst van € 40.000 in de normaanvraag is net niet gehaald. Het jaar 2019 sluit af met een opbrengst van € 36.165. Na het derde kwartaal 2019 hebben een aantal instellingen terugkerende reserveringen geboekt. Ten opzichte van 2018 een groei van ruim 19%. Hiermee kunnen wij concluderen dat een opbrengst van € 40.000 een realistisch uitgangspunt is maar dat dit voorlopig de grens zal zijn.

Het museum verlegt daarom ook de focus naar de fondsenwerving en verbeteren van het bereik buiten de deur. Dit betekent vanzelfsprekend niet dat we de zakelijke markt afstoten, we maken slechts een herschikking waarna we verwachten jaarlijks ca 35-40.000 euro omzet te blijven behalen.

Ad 4. Reizende tentoonstellingen

Voor de tentoonstelling over Quentin Blake vragen we nu een bijdrage van circa € 350 van de bibliotheken. Dit blijkt voor de kleinere bibliotheken, die we juist proberen de ondersteunen, een onoverkomelijk probleem. Als onderdeel van het verdienmodel lijkt dit derhalve onsuccesvol. De oplossing:

1. Projecten op maat met grote bibliotheken die deze bibliotheken bekostigen (project 'Foute boeken?' met Oostland);
2. Reizende tentoonstellingen financieren door bijdrage van fondsen.

Het museum ziet de toekomst met groeiend vertrouwen tegemoet maar houdt wel rekening met onderstaande risico's:

- Geen of lagere financiële bijdrage vanuit KB;
- Het klimaat in de zomermaanden is ongeschikt voor het maken van tentoonstellingen. In de afgelopen twee zomers was het buitengewoon warm en de temperatuur wordt dan veel te hoog. Overigens is dit ook voor onaangenaam voor medewerkers en bezoekers. Het museum neemt dit mee in de gesprekken met het Rijksvastgoedbedrijf;
- Hoge uitgaven onderhoud: door uitblijven van een gedegen meerjarenonderhoudsplanning van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) loopt het museum risico op hoge onderhoudskosten in de nabije toekomst. Het museum kiest daarom voor het aanleggen van voorzieningen om deze toekomstige kosten te kunnen dragen. De hoogte van de voorziening wordt bepaald aan de hand van de MOIP die het museum door de firma Dijkoraad heeft laten maken;
- Onvoldoende inkomsten waardoor tentoonstellingsprogramma, collectiebeheer en marketing en communicatie van de activiteiten onder druk staat;
- Te lage bezoekersaantallen in het museum daardoor korting op BIS subsidie: In het huidige activiteitenplan heeft het museum het zeer ambitieuze aantal van 30.000 bezoekers per jaar opgenomen. Dit aantal is nog nooit behaald in de ruim 150-jarige geschiedenis van het museum en ook in de afgelopen twee jaar is dit niet gelukt. Dit zou kunnen leiden tot een korting op de subsidie voor het museum. Het museum hoopt echter dat het ministerie de inzet van het museum op dit vlak erkent. Naast het ambitieuze bezoekersaantal in het museum richt het museum zich met name op vergroten van het bereik buiten de deur, de eerste resultaten hiervan zijn zeer goed, de aantallen worden gehaald en wij verwachten hier juist verder te kunnen groeien. We hopen en verwachten dat het ministerie dit ziet en besluit de subsidie niet te korten.
- Medewerkers:
 - Personeelskosten hoog ten opzichte van inkomsten: Dit is een punt van voortdurende zorg. Het aantal medewerkers is op dit moment niet te groot, maar de medewerkers zijn wel relatief duur. Mochten de inkomsten verder onder druk komen te staan dan moeten we helaas op dit punt bezuinigen. Gezien het hoge ambitieniveau van het museum heeft dit zeker niet de voorkeur.
 - Aandacht in museum ligt te veel op tentoonstellingen en het aantal medewerkers is te laag om aandacht goed te spreiden tussen bezoek aan museum en bereik buiten de deur;
 - Beëindiging contract detachering Conservator Oude Collecties door KB waardoor deze positie niet meer gevuld kan worden.
- Aantal educatieve groepen neemt af door toegenomen concurrentie: Op dit moment is hier geen sprake van, maar het is zeker mogelijk dat dit gaat spelen gezien de grote concurrentie tussen musea onderling en andere culturele instellingen. Het is op dit moment al zo dat sommige instellingen scholen vrijwel gratis ontvangen en voor vervoer zorgen, voor een klein museum als het onze is dat helaas onmogelijk. De enige oplossing die wij hier zien, is betere afspraken tussen subsidieverstrekkers. Nu leiden de verschillen tussen bijvoorbeeld het Ministerie en de Gemeente tot oneerlijke concurrentie.

Hoofdstuk 2: Prestatieverantwoording

2.1. Activiteiten & bereik (model III)

Uitgangspunt voor de prestatieverantwoording is het activiteitenplan 2017-2020.

De overeengekomen prestaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Activiteiten & bereik		2019		Activiteitenplan 2019		2018	
		Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken
1	Tijdelijke tentoonstellingen (totaal 2+3+4+5)	8	45.682	8	50.500	7	39.549
2	Reguliere bezoeken		40.089		44.700		33.904
3	Bezoeken basis en primair onderwijs (bso/po)		4.187		3.500		4.081
4	Bezoeken voortgezet onderwijs (vo)		1.107		1.300		1.211
5	Bezoeken mbo/hoger onderwijs (ho)		299		1.000		353
	Specificatie bezoeken totaal		45.682		50.500		39.549
6	Gratis bezoeken		19.711		21.500		15.855
7	Betaalde bezoeken		25.971		29.000		23.694
	- waarvan vol betalend		2.803		4.500		2.713
	- waarvan gereduceerd tarief		11.560		13.000		10.912
	- waarvan museumkaart		11.608		11.500		10.069
	Overige bezoeken:						
8	Bezoeken website totaal		85.123		209.000		105.091
9	Aantal unieke bezoeken website		62.290		148.200		80.235
	Overige activiteiten	Aantal Activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal Activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal Activiteiten	Aantal deelnemers
10	School gebonden activiteiten:	237	5.593	236	5.800	242	5.800
11	- waarvan primair onderwijs (po)	187	4.187	150	3.500	190	4.879
12	- waarvan voortgezet onderwijs (vo)	39	1.107	43	1.300	31	532
13	- waarvan mbo/hoger onderwijs (ho)	11	299	43	1.000	21	389
14	Openbare activiteiten	58	966	240	4000	51	2.015
	- verjaardagen	10	128			pm	151
	- workshop kinderen/begeleiders	47	273			50	810
	- museumnacht	1	565			1	1054
15	Totaal overige activiteiten (10+14)	295	6.559	476	9.800	293	9.277

Hoofdstuk 3: Jaarrekening 2019

3.1. Inleiding

Deze jaarrekening is de derde van de cultuurnotaperiode 2017-2020. De rijkssubsidie voor deze periode is toegekend op basis van de meerjarenbegroting, beleidsvoornemens en prestatieafspraken, zoals die in februari 2016 bij het Ministerie van OCW werden ingediend. Met de subsidiebeschikking van OCW (referentie 1056865, d.d. 20-09-2016) is de aanvraag geaccordeerd.

Met het subsidiebesluit van OCW (referentie 14551918, d.d. 10-10-2019) is voor de periode 2017-2020 een subsidie verleend van € 4.992.876.

Overzicht instellingssubsidie OCW uw kenmerk 14551918, d.d. 10-10-2019	2017	2018	2019	2020	Totaal
	€	€	€	€	€
Culturele basisinfrastructuur					
Exploitatiebijdrage, structureel	621.584	621.584	621.584	621.584	2.486.336
Wijziging instellingssubsidie nav Kamerbrief	150.000	150.000	150.000	150.000	600.000
Loonbijstelling 2017	12.592	12.592	12.592	12.592	50.368
Prijsbijstelling 2017	2.268	2.268	2.268	2.268	9.072
Loonbijstelling 2018	0	16.723	16.723	16.723	50.169
Prijsbijstelling 2018	0	2.501	2.501	2.501	7.503
Loonbijstelling 2019			20.864	20.864	41.728
Prijsbijstelling 2019			2.332	2.332	4.664
subtotaal structurele Culturele basisinfrastructuur	786.444	805.668	828.864	828.864	3.249.840
Erfgoedwet, huisvesting					
Erfgoedwet, huisvesting	315.687	321.054	326.409	333.838	1.296.988
Prijsbijstelling 2017	5.367	0	0	0	5.367
Prijsbijstelling 2018	0	5.355	0	0	5.355
Prijsbijstelling 2019			7.429	0	7.429
subtotaal structurele erfgoedwet, huisvesting	321.054	326.409	333.838	333.838	1.315.139
Erfgoedwet, collectiebeheer					
Erfgoedwet, collectiebeheer	101.592	103.549	106.080	109.134	420.355
Loonbijstelling 2017	1.658	0	0	0	1.658
Prijsbijstelling 2017	299	0	0	0	299
Loonbijstelling 2018	0	2.202	0	0	2.202
Prijsbijstelling 2018	0	329	0	0	329
Loonbijstelling 2019			2.747		2.747
Prijsbijstelling 2019			307		307
subtotaal structurele erfgoed subsidie	103.549	106.080	109.134	109.134	427.897
subtotaal structurele erfgoedwet	424.603	432.489	442.972	442.972	1.743.036
Totale subsidie	1.211.047	1.238.157	1.271.836	1.271.836	4.992.876

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen zoals vastgelegd in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020.

Verwerking/verdeelsleutels:

De toerekening van baten en lasten aan de museale functies heeft plaatsgevonden conform het kostenplaatsenmodel, waarbij voor iedere museale functie een groep kostenplaatsen is vastgesteld.

De huisvestingssubsidie en -lasten worden op basis van vierkante meters toegerekend aan de verschillende functies.

De toerekening van de subsidie culturele basisinfrastructuur heeft plaatsgevonden conform de verhouding resultaat voor bestemmingen van de afdelingen ten opzichte van het totale resultaat voor bestemmingen (beiden exclusief exploitatiesubsidie).

De toerekening van het saldo uit bedrijfsvoering (exploitatieresultaat) van de functie algemeen beheer heeft plaats gevonden conform de verhouding afdelingslasten ten opzichte van totale lasten exclusief algemene beheerslasten.

Sinds 2003 omvat de jaarrekening van Museum Meermanno tevens de balans en winst- en verliesrekening van het Fonds Van Westreenen. De cijfers zijn in de samengevoegde balans en winst- en verliesrekening opgenomen.

3.2. Samengevoegde balans (model I)
(na resultaat bestemming)

ACTIVA	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa	€	€
Materiële vaste activa	191.232	219.997
Financiële vaste activa	1.240.223	1.119.825
Totale vaste activa	1.431.455	1.339.822
Vlottende activa		
Voorraden	11.296	11.422
Vorderingen	110.780	227.831
<i>Debiteuren</i>	11.717	32.183
<i>Pensioenpremie/Wga</i>	7.410	0
<i>Omzetbelasting</i>	35.470	29.970
<i>Overlopende activa</i>	56.183	165.678
Effecten	45.330	47.938
Liquide middelen	1.121.013	784.738
Totale vlottende activa	1.288.420	1.071.929
TOTALE ACTIVA	2.719.874	2.411.751
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	173.245	150.914
<i>Museum Meermannno</i>	121.686	100.901
<i>Administratie Fonds Museum Meermannno</i>	51.559	50.013
Bestemmingsreserves	1.517.115	1.410.874
Bestemmingsfonds OCW	0	22.232
Bestemmingsfonds OCW Collectiebeheer	0	0
Totale eigen vermogen	1.690.360	1.584.020
Langlopende schulden		
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	294.543	196.981
Nog te betalen bedragen	163.308	165.646
Investeringsubsidies	190.881	218.032
Totale langlopende schulden > 1 jaar	648.732	580.659
Kortlopende schulden		
Crediteuren	93.517	32.644
Loonbelasting	30.025	29.235
Sociale lasten	436	426
Pensioen/Wga	8.819	1.068
Overlopende passiva	247.985	183.699
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	380.782	247.072
Totale passiva	2.719.874	2.411.751

In paragraaf 3.5. volgen de specificaties en de bijbehorende toelichtingen op de diverse balansposten.

3.3. Samengevoegde categoriale exploitatierekening (model IIb)

HUIS VAN HET BOEK MUSEUM MEERMANNNO		Realisatie	Norm aanvraag act.plan	Realisatie
		2019	2019	2018
Bezoekersaantallen in MM		28.023	32.500	25.779
Bezoekersaantallen buiten MM		17.659	18.000	13.770
Totaal		45.682	50.500	39.549
Publieksinkomsten (1) per bezoeker		€ 6,93	€ 7,59	€ 6,86
Eigen inkomsten		€	€	€
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3)	194.293	246.550	176.775
2	Kaartverkoop	28.026	30.000	21.386
3	Overige publieksinkomsten	166.267	216.550	155.389
4	Publieksinkomsten buitenland (bibl/mediatheek)	0	650	575
5	Totaal publieksinkomsten(1+4)	194.293	247.200	177.350
6	Sponsorinkomsten	0	30.000	0
7	Vergoeding coproducent	0	0	0
8	Totaal overige directe inkomsten	2.163	239.800	4.387
9	Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	2.163	269.800	4.387
10	Totaal directe inkomsten (5+9)	196.456	517.000	181.737
11	Indirecte inkomsten	0	0	0
12	Private middelen - particulieren incl. vrienden	220.555	58.200	92.154
13	Private middelen bedrijven	0	0	0
14	Private middelen - private fondsen	35.007	100.000	34.471
15	Private middelen - goede doelenloterijen	0	0	0
16	Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	255.562	158.200	126.625
17	Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	452.018	675.200	308.362
18	Baten in natura	105.723	0	223.280
Subsidies				
19	Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.174.274	1.188.863	1.151.574
20	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	828.864	771.584	805.668
21	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	236.276	315.687	239.826
22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectie	109.134	101.592	106.080
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidie onderzoek en wetenschap	0	0	0
24	Totaal structureel provincie	0	0	0
25	Totaal structureel gemeente	0	0	0
26	Totaal structurele publieke subsidie overig	0	0	0
27	Totaal structurele subsidies (19+24+25+26)	1.174.274	1.188.863	1.151.574
28	Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	201.341	29.100	267.636
29	Totaal subsidies (27+28)	1.375.615	1.217.963	1.419.210
Totale baten (17+18+29)		1.933.356	1.893.163	1.950.851
Percentage eigen inkomsten		38,5%	37,4%	26,8%
Normpercentage OCW		19,5%	19,5%	19,5%

		Realisatie	Norm aanvraag act.plan	Realisatie
		2019	2019	2018
	LASTEN	€	€	€
1	Personeelslasten	979.642	879.994	1.016.909
2	Huisvestingslasten	200.246	315.687	199.777
3	Afschrijvingen	61.325	63.100	79.350
4	Aankopen	16.555	18.000	15.214
5	Overige lasten	566.589	608.630	637.223
5a	Overige collectie	13.818	14.000	90.426
5b	Overige publieksactiviteiten	319.945	265.000	304.865
5c	Overige inkopen	46.332	82.130	46.114
5d	Overige algemeen beheer	186.494	247.500	195.818
	Totale lasten (1+2+3+4+5)	1.824.357	1.885.411	1.948.473
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	108.999	7.752	2.378
7	Saldo rentebaten/lasten	-52	2.500	-997
8	Mutaties aankoopfonds	0	0	0
9	Bijzondere baten en lasten (totaal)	0	0	0
	EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8+9) voor			
10	bestemmingen	108.947	10.252	1.381

	Verdeling resultaat	Realisatie	Norm aanvraag act.plan	Realisatie
		2019	2019	2018
		€	€	€
	EXPLOITATIERESULTAAT voor bestemmingen	108.947	10.252	1.381
	<i>Mutatie algemene reserve</i>			
	<i>vanwege dotatie/vrijvallen eigen vermogen:</i>			
	Bestemmingsreserve MM: Vervanging bedrijfsinstallaties	7.101	0	6.989
	Bestemmingsreserve MM: Boekengeluk	4.449	0	-14.213
	Bestemmingsreserve MM: Nalatenschap Boekestein	-120.398	0	11.906
	<i>Totale mutaties posten van het eigen vermogen</i>	-108.848	0	4.682
	Resultaat na mutaties eigen vermogen	99	10.252	6.063
	Reserve OCW resultaat 2017-2020	0	0	-3.444
	Exploitatieresultaat NA bestemmingen algemene reserve	99	10.252	2.619

3.4. Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor de cijfers

Conform de statuten, F179/F694/31003693, versie 6 maart 2016, gepasseerd 31 oktober 2016, artikel 1 draagt de Stichting de naam: Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek | Museum Meermanno-Westreenianum. De stichting is gevestigd te 's-Gravenhage en is ingeschreven in het register van de Kamer van Koophandel onder nummer 41158851. De stichting heeft ten doel het bevorderen bij een breed publiek van kennis en belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van boek- en drukkunst op alle aspecten behalve tekstueel inhoudelijke (artikel 2.1).

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen zoals vastgelegd in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020. Het Ministerie van OCW heeft aansluiting gezocht bij algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen zoals vastgelegd in Boek 2, Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek (met enkele uitzonderingen) en de RJ 640 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. In het handboek zijn voor de musea specifieke modellen opgenomen voor balans en exploitatierekening.

Algemeen

Verslaggevingsperiode:

Het boekjaar loopt van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019. Alle bedragen luiden in euro's.

Vergelijkende cijfers:

De vergelijkende cijfers van het voorgaande boekjaar zijn, waar nodig, slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast. Dit heeft betrekking op de overige personeelskosten die in de jaarrekening 2018 gepresenteerd waren onder de overige lasten en in de jaarrekening 2019 overgeheveld onder de personeelslasten.

Gebruik van schattingen:

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herziening van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Collectie:

De collectie is eigendom van de Staat der Nederlanden en is in beheer gegeven aan het museum. De collectie is daarom niet in de balans opgenomen. Het museum draagt zorg voor het beheer van de collectie.

De waardering van activa en passiva, en de bepaling van het resultaat, vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij in de onderstaande toelichting anders is vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen gebaseerd op de verwachte levensduur. Investerings vanaf € 450 worden geactiveerd. De inventaris wordt afgeschreven tot een restwaarde nihil. De afschrijvingstermijnen voor de te onderscheiden activa zijn:

Activa	Jaren
Verbouwing	10
Bedrijfsinstallaties	10-15
Kantoorinventaris	10-20
Kantoormachines en software	5
Winkelrestauratie	10
Presentatiemateriaal	5-20
Beveiliging	10
Technische dienst	5-10
Restauratie- en conserveringsmateriaal	10

Voor de investeringen voor veiligheidszorg, educatiezolder en koelinstallatie zijn investeringssubsidies ontvangen. Deze investeringssubsidies zijn op de balans verantwoord onder de langlopende schulden en is gelijk aan de omvang van de boekwaarde van de activa die hierop betrekking hebben.

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is een vordering uit hoofde van een nalatenschap opgenomen en wordt gewaardeerd tegen de reële waarde. Dit betreft een vordering onder last van levenslang vruchtgebruik van een tweetal vruchtgebruikers. De reële waarde wordt bepaald door de vordering tegen contante waarde te waarderen. In de berekening van de contante waarde is rekening gehouden met de verwachte levensduur van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2%.

Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen inkoopprijs onder aftrek van een eventuele voorziening voor incourantheid.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn, tenzij anders vermeld, gewaardeerd op nominale waarde.

Effecten

De onder de vlottende activa opgenomen effecten worden gewaardeerd tegen beurswaarde, waarbij het verschil tussen verkrijgingprijs en de beurswaarde wordt opgenomen in een bestemmingsreserve.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bestemmingsfondsen

Een eventuele onderbesteding van de ontvangen subsidies worden in het desbetreffende boekjaar gedoteerd aan het bestemmingsfonds.

Bestemmingsreserves

Een door het bestuur aangebrachte beperking in de reserves wordt aangeduid als bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve effecten

Herwaardering van de effecten als gevolg van een beurswaarde die hoger is dan de historische aanschafprijs, worden rechtstreeks verwerkt in de bestemmingsreserve effecten.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden zijn ontvangen investeringssubsidies verantwoord die zijn ontvangen voor investeringen in bepaalde activa. Aan de investeringssubsidie wordt jaarlijks een bedrag onttrokken/gedoteerd gelijk aan de mutatie in de activa waarop deze investeringssubsidie betrekking heeft. Tevens zijn onder deze post de overige en overlopende passiva met een langlopend karakter opgenomen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd op de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Baten

De baten betreffen directe exploitatieopbrengsten van het museum en de ontvangen subsidies van het Ministerie van OCW en derden. Schenkingen van museale objecten worden na taxatie en ondertekening van notariële koop- en schenkakten in de jaarrekening verantwoord als overige private subsidies. Voor hetzelfde bedrag zijn deze schenkingen verwerkt in de aankoopkosten voor boeken.

Toerekening:

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Lasten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Museum Meermanno is aangesloten bij het pensioenfonds Zorg & Welzijn. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De stichting verwerkt de toegezegde pensioenregeling als een toegezegde bijdrageregeling waardoor de pensioenlasten in de jaarrekening gelijk zijn aan de betaalde premies aan het fonds. Dit betekent tevens dat niet alle mogelijke risico's verbonden aan deze regeling in de balans tot uitdrukking zijn gebracht.

Afschrijvingen

Afschrijvingen worden berekend op basis van de verkrijgingprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur.

3.5. Toelichting op de balans

3.5.1. Materiële vaste activa

VERLOOPSTAAT MATERIELE VASTE ACTIVA	Ver- bouwing	Bedrijfs- installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal
	€	€	€	€
Aanschafwaarde 1-1-2019	327.819	282.849	889.874	1.500.542
Cumulatieve afschrijvingen 1-1-2019	-265.895	-183.869	-830.779	-1.280.543
Boekwaarde 1-1-2019	61.924	98.980	59.095	219.999
Investerings	0	1.360	31.104	32.464
Correctie investeringen 2018	0	0	0	0
Correctie cumulatieve afschrijvingen t/m 2018	0	0	0	0
Aanschafwaarde desinvesteringen	0	0	-9.062	-9.062
Cumulatieve afschrijving desinvesteringen	0	0	5.856	5.856
Afschrijvingen 2019	-10.254	-22.636	-25.230	-58.120
Overig	0	0	95	95
Boekwaarde 31-12-2019	51.670	77.704	61.858	191.232
Aanschafwaarde 31-12-2019	327.819	284.209	912.011	1.524.039
Cumulatieve afschrijvingen	-276.149	-206.505	-850.153	-1.332.807
Boekwaarde 31-12-2019	51.670	77.704	61.858	191.232

SPECIFICATIE VERLOOPSTAAT ANDERE VASTE BEDRIJFSMID.	Kantoor- inventaris	Winkel- restauratie	Kantoor machines/ software	Presentatie- mat.	Beveiliging	Tech- nische dienst	Res- tauratie	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde 1-1-2019	259.989	78.849	140.205	336.463	47.909	1.880	24.579	889.874
Cumulatieve afschrijvingen 1-1-2019	-247.802	-74.470	-121.541	-334.036	-31.070	-188	-21.672	-830.779
Boekwaarde 1-1-2019	12.187	4.379	18.664	2.427	16.839	1.692	2.907	59.095
Investerings	0	0	19.010	4.416	7.678	0	0	31.104
Correctie investeringen 2018	0	0	0	0	0	0	0	0
Correctie cumulatieve afschrijvingen t/m 2018	0	0	0	0	0	0	0	0
Aanschafwaarde desinvesteringen	-3.345	0	0	-5.717	0	0	0	-9.062
Cumulatieve afschrijving desinvesteringen	139	0	0	5.717	0	0	0	5.856
Afschrijvingen 2019	-3.442	-4.379	-7.897	-1.864	-4.976	-376	-2.296	-25.230
Overig	0	0	0	95	0	0	0	95
Boekwaarde 31-12-2019	5.539	0	29.777	5.074	19.541	1.316	611	61.858
Aanschafwaarde 31-12-2019	256.644	78.849	159.215	335.162	55.587	1.880	24.579	912.011
Cumulatieve afschrijvingen	-251.105	-78.849	-129.438	-330.088	-36.046	-564	-23.968	-850.153
Boekwaarde 31-12-2019	5.539	0	29.777	5.074	19.541	1.316	611	61.858

- In de investeringen van presentatiemateriaal van € 4.416 is een bedrag van € 1.958 opgenomen die betrekking heeft op een vooruitbetaalde actief dien in 2020 in gebruik is genomen.
- De afschrijvingen 2019 bedragen € 58.120 plus een boekverlies van een actief van € 3.205, totaal € 61.325. Het boekverlies betrof een desinvestering met betrekking tot parasols.
- De verzekerde waarde van de bedrijfsinventaris is op 28 februari 2017 vastgesteld op € 1.585.000 (Zie taxatierapport Troostwijk, nr. 00229861001). Het taxatierapport heeft een geldigheidsduur van drie jaar.

3.5.2. Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is een vordering inzake een nalatenschap opgenomen. Dit betreft een vordering onder last van levenslang vruchtgebruik van een tweetal vruchtgebruikers. Deze vordering heeft een overwegend langlopend karakter en is gewaardeerd tegen contante waarde, rekening houdend met de verwachte levensduur van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2%. Per 31 december 2019 heeft een herwaardering plaatsgevonden ad € 120.398. De vordering heeft een waarde van € 1.240.223.

3.5.3. Vlottende activa

I. Voorraden

De aanwezige voorraad is geïnventariseerd en betreft boeken, catalogi, vouwbladen, ansichtkaarten en overige winkelvoorraad.

Voorraden	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Voorraden	22.437	28.514
Voorziening incurante voorraden	-11.141	-17.092
Totaal	11.296	11.422

II. Vorderingen

Het openstaande bedrag aan debiteuren betreft budgetbijdragen voor projecten/tentoonstellingen, geleverde scans en foto's vanuit de bibliotheek en mediatheek evenals georganiseerde groepsontvangsten ten behoeve van educatie en evenementen.

Debiteuren	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Educatieve groepen	2.856	3.560
Evenementen	8.817	1.107
Bibliotheek/mediatheek	44	16
Budgetbijdrage aankopen	0	15.000
Budgetbijdragen projecten/tentoonstellingen	0	12.500
Totaal	11.717	32.183

Overige activa	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Nog te ontvangen bedragen	48.314	160.556
Vooruitbetaalde bedragen	5.845	5.064
Kruisposten/pin	2.025	58
Totaal	56.184	165.678

De post 'nog te ontvangen bedragen' heeft o.a. betrekking op coupons € 2.723, museumkaartvergoedingen ad € 16.702 en budgetbijdragen voor de tentoonstelling 'Foute Boeken?' ad € 27.500.

De post 'vooruitbetaalde bedragen' heeft betrekking op kosten voor 2019.

3.5.4. Effecten

Op de balans is een bedrag van € 45.330 opgenomen voor effecten, die het huidige restant van het vermogen van baron Van Westreenen van Tiellandt vertegenwoordigen.

3.5.5. Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar. Onder deze post is opgenomen:

Liquide middelen	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
ING, betaalrekening	704.965	371.766
ING, spaarrekening	29.116	29.108
ING, kwartaalrekening	374.834	374.834
ABN-AMRO, bestuurrekening	10.496	7.984
Kasgeld	1.602	1.046
Totaal	1.121.013	784.738

3.5.6. Eigen Vermogen

Eigen Vermogen	Balans 31-12-2019	Resultaat- Bestemming 2019	Directe vermogens- mutatie 2019	Balans 31-12-2018
	€	€	€	€
Algemene reserve	173.245	99	22.232	150.914
Bestemmingsreserves	1.517.115	108.848	-2.607	1.410.874
Bestemmingsfonds OCW	0	0	-22.232	22.232
Totaal	1.690.360	108.947	-2.607	1.584.020

De componenten van het Eigen Vermogen worden hieronder afzonderlijk toegelicht.

I. Algemene reserve

Algemene reserve Specificaties	Balans 31-12-2019	Resultaat- Bestemming 2019	Directe vermogens- mutatie 2019	Balans 31-12-2018
	€	€	€	€
Museum Meermanno	121.686	-1.447	22.232	100.901
Administratie Fonds Museum Meermanno	51.559	1.546	0	50.013
totaal	173.245	99	22.232	150.914

Op basis van de nieuwe BIS-regeling zijn de voorschriften voor BIS-instellingen over het bestemmingsfonds OCW komen te vervallen. Hierdoor is de bestemmingsfonds OCW 2017-2020 van € 22.232 vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve.

II. Bestemmingsreserves

In het onderstaand schema worden de mutaties in de bestemmingsreserves weergegeven.

Bestemmingsreserves Specificaties	Balans 31-12-2019	Resultaat- Bestemming 2019	Directe vermogens- mutatie 2019	Balans 31-12-2018
	€	€	€	€
Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties	141.525	-7.101	0	148.626
Boekengeluk	129.425	-4.449	0	133.874
Nalatenschap Boekestein	1.240.223	120.398	0	1.119.825
Effecten 7,5% Nederland 1993/2023	5.942	0	-2.607	8.549
totaal	1.517.115	108.848	-2.607	1.410.874

Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties: Met de brief van het Ministerie van OCW, 16 december 2004, met kenmerk DCE/04/56335, is per 1 januari 2005 de overdracht van de bedrijfsinstallaties in economische en juridische eigendom overgedragen aan Museum Meermanno. De 'om niet' verkregen bedrijfsinstallaties zijn gewaardeerd tegen een getaxeerde waarde bij overdracht en opgenomen in de activa. Aan de passiefzijde van de balans is voor dezelfde waarde een bestemmingsreserve gevormd. De waarde bedroeg per 1-1-2006 € 159.975 en een eenmalig startbudget van € 36.200, totaal € 196.175. Hieronder volgt een specificatie van de reserve Bedrijfsinstallaties:

Specificatie reserve Bedrijfsinstallaties	Balans 31-12-2019
	€
Getaxeerde waarde 1-1-2016	159.975
Startbudget 2016	36.200
	Waarde
	196.175
Boekverliezen:	
Telefooncentrale 2008	-18.600
Voorportaal 2009	-3.333
	Boekverliezen
	-21.933
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2018	-25.616
Afschrijvingen 2019	-7.101
	Afschrijvingen
	-32.717
Waarde reserve bedrijfsinstallaties	141.525

Reserve boekengeluk: heeft tot doel de zichtbaarheid van het museum en de collectie in stand te houden door middel van vier pijlers:

- Collectie: verwerven, ontsluiten;
- Collectie: restaureren, conserveren;
- Presentatie: het presenteren van de collectie;
- Educatie: het presenteren en ontsluiten van de collectie voor de jeugd.

Hieronder volgt een specificatie van de reserve Boekengeluk:

Specificatie reserve Boekengeluk	Balans 31-12-2019	Balans 31-12-2018
	€	€
Saldo begin boekjaar	133.874	119.690
Donaties vijfjaarlijkse gift in geld	2.680	12.930
Donaties Boek zoekt Vrouw	4.470	6.123
totaal bijdragen	7.150	19.053
Afschrijvingskosten Boekengeluk	2.718	4.140
Bijdrage Nora Bekes voor productie boek Reviving type	1.500	0
Presentatie jonge kunstenaars // Maria Veronica	6.500	0
Overige lasten Boekengeluk	881	700
Correctie vermogensmutatie	0	29
totaal lasten	11.599	4.869
Onttrekking / dotatie reserve boekengeluk	-4.449	14.184
Waarde reserve boekengeluk	129.425	133.874

In de waarde van reserve Boekengeluk is een nog te besteden bedrag geoormerkt voor zowel uitgaven aan projecten van jonge vormgevers/kunstenaars die in de afrondingsfase van hun opleiding zijn of aan het begin staan van hun carrière als voor uitgaven voor het aankoopbudget, voor de aankoop van het werk van jong talent.

Bestedingsoverzicht bijdragen familie Cox	€
Ontvangen giften (2014-2018)	50.000
TT Declaring reason (2017) iswm KABK eerste jaars kunstenaars	-10.000
Boekpresentatie Reviving Type	-2.000
Bijdrage productie boek Reviving Type	-6.500
Aankoop/restauratie door Willemieke van den Brink (2014/2015)	-8.600
Nog te besteden	22.900
<i>Nog te besteden conform toezegging presentatie jonge kunstenaars</i>	-6.500
<i>Nog te besteden conform toezegging aankoopbudget collectie</i>	-16.400

Nalatenschap mw. G.A. Boekestein: werd in 2014 aanvaard onder last van vruchtgebruik. De nalatenschap werd vastgelegd in aandelen (twee coin depots) ter waarde van € 1.330.000. De belegging alsmede het rendement komt ten bate van de nog levende vruchtgebruikers. Indien de nalatenschap door overlijden van een van hen of beiden zal vrijkomen voor Museum Meermanno, zal het rendement van deze aandelen jaarlijks ten bate van Museum Meermanno worden aangewend voor de volgende bestemmingen: Collectie uitbreiding en behoud en beheer van de bestaande collectie, het presenteren van de collectie tijdens vaste en tijdelijke presentaties en het aanwenden van de collectie voor educatief gebruik.

Verwezen wordt naar paragraaf 3.5.2. financiële vaste activa: € 1.240.223 wordt opgenomen als vordering.

Effecten: de herwaardering van de effecten van € 5.942 is gebaseerd op het verschil tussen de aankoop van € 39.389 (nominaal € 36.303) en de waarde per 31-12-2019 ad € 45.330. Dit bedrag (het verschil) is rechtsreeks de herwaarderingsreserve.

III. Bestemmingsfonds OCW

Bestemmingsfonds OCW Specificaties	Balans 31-12-2019	Resultaat Bestemming 2019	Directe vermogens- mutatie 2019	Balans 31-12-2018
	€	€	€	€
OCW 2017-2020 resultaat	0	0	-22.232	22.232
totaal	0	0	-22.232	22.232

OCW 2017-2020 resultaat: Ingevolge de brief van OCW, d.d. 6 december 2019 (ref. 7887407) wordt de het bestemmingsfonds OCW 2017-2020 per direct afgeschaft. Het saldo is overgeheveld naar de algemene reserve.

3.5.7. Langlopende schulden

I. Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW

Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW Specificatie	Balans 31-12-2019	Balans 31-12-2018	Balans 31-12-2017
	€	€	€
Saldo beginbalans	196.981	110.398	0
Huisvestingssubsidie OCW, conform beschikking 14551918	333.838	326.409	321.054
Onttrekking wegens investeringen (onder investeringssubsidie OCW)	0	0	0
Onttrekkingen (lasten):	202.932	197.519	159.121
- Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf: rente, aflossing	77.728	77.842	77.845
- Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf: heffingen en opslagen	37.515	36.816	36.246
- OZB en waterschap	5.071	0	0
- Loonkosten eigen organisatie beheer en onderhoud	31.413	29.349	35.732
- Verzekeringen	3.265	3.121	0
- Afschrijving op investeringen (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)			
- Kosten dagelijks onderhoud	47.940	50.391	9.298
- Kosten groot onderhoud (vervangingsinvesteringen gebouw/installaties MOIP)	0	0	0
- Kosten groot onderhoud (voorziening MOIP)	0	0	0
- Overige huisvestingskosten (eigenaarszaken, advieskosten inspecties e.d.)	33.344	42.307	51.535
- doorbelasting algemene ruimte	28.726	34.728	0
- afschrijvingskosten Huis van het boek	4.618	7.579	0
Totaal onttrekkingen	236.276	239.826	210.656
Toevoegingen (baten):			
- vrijval investeringssubsidie OCW (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	0	0	0
- Overige baten	0	0	0
Totaal toevoegingen	0	0	0
Saldo huisvestingssubsidie (subsidie OCW -/- onttrekkingen + toevoegingen)	294.543	196.981	110.398
Besteed aan publieksactiviteiten, collectiebeheer of algemeen beheer	0	0	0
Saldo eindbalans	294.543	196.981	110.398

II. Nog te betalen bedragen

Nog te betalen bedragen Specificaties	Balans	Resultaat- Bestemming	Balans
	31-12-2019	2019	31-12-2018
	€	€	€
Lening collectie Officina Bodoni	33.308	-32.338	65.646
Brandveiligheid	130.000	30.000	100.000
totaal	163.308	-2.338	165.646

Lening collectie Officina Bodoni: De collectie bestaat uit boeken en diverse uitgaven van Hans Mardersteig (1892-1977), drukker en typograaf, alsmede prospecti en publicaties. Op 9 augustus 2016 is gepasseerd een akte van lening, levering en schenking ter waarde van € 190.000, welke geheel in de kosten is opgenomen. Tot en met 2019 valt een bedrag vrij ad € 156.692. De schenking wordt ter hoogte van eenzelfde bedrag verspreid over zes jaren (2016-2021) in de baten opgenomen.

Brandveiligheid: Naar aanleiding van de Schipholbrand in 2005 heeft het Rijksvastgoed bedrijf een brandscan uitgevoerd. Om aan brandveiligheidseisen te voldoen, heeft het Ministerie van OCW, brief 15 maart 2016, ref.nr. 892436 een bedrag van € 130.000 ter beschikking gesteld.

III. Investeringsubsidies veiligheidszorg, educatie zolder en klimaatinstallatie

Vanaf 1995 worden ontvangen subsidies en bijdragen voor in de balans geactiveerde projectinvesteringen aan de investeringsubsidies toegevoegd. De jaarlijkse vrijval uit de investeringsubsidies is gelijk aan de afschrijving op de met subsidies en bijdragen gefinancierde activa.

Investeringsubsidies veiligheidszorg	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Saldo begin boekjaar	131.399	160.204
Af: afschrijvingen	-13.974	-28.805
Saldo einde boekjaar	117.425	131.399

Investeringsubsidies educatiezolder	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Saldo begin boekjaar	53.213	61.815
Af: afschrijvingen	-8.601	-8.602
Saldo einde boekjaar	44.612	53.213

Investeringsubsidies koelinstallatie	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Saldo begin boekjaar	33.419	37.994
Af: afschrijvingen	-4.575	-4.575
Saldo einde boekjaar	28.844	33.419

Totaal investeringsubsidies	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Saldo begin boekjaar	218.031	260.013
Af: afschrijvingen	-27.150	-41.981
Saldo einde boekjaar	190.881	218.032

Investeringsubsidie veiligheidszorg:

Bij brief van 7 februari 2018 (ref. DUO/BNB-2018/4219M) is besloten de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013-2016 niet te verlagen. De niet bestede reservering ad € 107.590 dient te worden opgenomen als langlopende investeringsubsidie OCW.

Investeringsubsidie educatiezolder:

In 2015 heeft het museum aanpassingen verricht op de zolder van het museum. Hiermee is de ruimte meer geschikt gemaakt voor de educatieve programma's die worden gegeven. Bijdragen ad € 79.000 van private fondsen zijn opgenomen als een investeringsubsidie. Op het moment de afschrijvingskosten vrijvallen, wordt de bate opgenomen onder de private middelen (private fondsen).

Investeringsubsidie koelinstallatie:

In 2015 heeft het Ministerie van OCW, brief 20-4-2015, ref.nr. 739655 een bedrag van € 46.000 ter beschikking gesteld voor het aanpassen van de klimaatinstallatie in het depot. Dit bedrag is in 2015 opgenomen onder de nog betalen bedragen. In 2016 is voor dit bedrag een activum opgenomen. De bijdrage wordt opgenomen in een investeringsubsidie. Op het moment de afschrijvingskosten vrijvallen, wordt de bate opgenomen onder de publieke subsidie overig.

3.5.9. Kortlopende schulden***I. Crediteuren:***

Onder crediteuren zijn bedragen opgenomen t.b.v. de nog niet betaalde facturen op 31 december 2019, totaal € 93.517.

II. Overige schulden en overlopende passiva:

Onder deze post is opgenomen:

Overlopende passiva	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Nog te betalen vakantiegeld	29.432	26.716
Reservering vakantiedagen	23.512	17.659
Nog te betalen bedragen	39.937	42.885
Lening en rente collectie Officina Bodoni	32.502	31.638
Vooruit ontvangen Metamorfoze conserveren en digitaliseren	58.877	0
Vooruit ontvangen OCW subsidie Brandveiligheid	0	30.000
Vooruit ontvangen bijdrage Stichting Grafivisie	21.630	21.630
Vooruit ontvangen bijdrage Stichting Primrose	34.595	0
Vooruit ontvangen OCW subsidie conservator	7.500	7.500
Vooruit ontvangen bijdrage KB (depot)	0	5.671
Totaal	247.985	183.699

Lening collectie Officina Bodoni: De collectie bestaat uit boeken en diverse uitgaven van Hans Mardersteig (1892-1977), drukker en typograaf, alsmede prospecti en publicaties. Op 9 augustus 2016 is gepasseerd een akte van lening, levering en schenking ter waarde van € 190.000, welke geheel in de kosten wordt opgenomen. Hier tegenover wordt een langlopende schuld opgenomen. Hiervan wordt een aflossingsbedrag en rente van € 32.502 opgenomen als kortlopende schuld. De schenking wordt ter hoogte van eenzelfde bedrag verspreid over zes jaren (2016-2021) in de baten opgenomen.

Metamorfoze conserveren en digitaliseren: Op 6 mei 2019 heeft het Bureau Metamorfoze bij brief een bedrag ad € 218.585 toegekend voor het project conservering en digitalisering van de Archieven Typografen Interbellum (1920-1950). Het project heeft een looptijd van 36 maanden met een beoogde einddatum 1 juni 2022. In 2019 is een bedrag van € 87.434 (40%) vooruit ontvangen, hiervan is € 28.557 uitgegeven.

Stichting Grafivisie: Op 7 november 2016 heeft de Stichting Grafivisie een bedrag van € 26.000 toegekend voor een reizend tentoonstellingsproject, waarvan € 4.370 besteed is aan project Helmut Salden. Saldo per 31 december 2019 € 21.630.

Stichting Primrose: Op 27 december 2018 heeft het bestuur van de Stichting Primrose besloten het museum een bedrag van € 40.000 te schenken. De bestemming van dit bedrag is voor het verbeteren van de toegankelijkheid en presentatie van de collectie. In 2019 is € 5.405 uitgegeven in een voortraject herinrichting van de vaste opstelling. Saldo 31 december 2019 € 34.595.

Conservator: Conform de brief van het Ministerie OCW d.d. 5 december 2014, ref.nr. 689965 is een bedrag toegekend van € 40.000 voor kosten die Meermannno heeft vanwege de intensieve samenwerking met Koninklijke Bibliotheek. In 2014 is hiervan € 20.000 in baten opgenomen. De baten worden genomen in het jaar, waarin de uitgaven worden gerealiseerd. In 2015 is € 10.000 in de baten opgenomen en in 2016 € 2.500. Het restant ad € 7.500 wordt gepresenteerd als kortlopende schuld. Ingevolge de e-mail d.d. 1-2-2019 van OCW is het bedrag vrij besteedbaar.

3.6a. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen rechten

In 2014 ontving Museum twee erfenissen:

- De heer Cox bedacht het Museum Meermannno met een bedrag van € 50.000 dat over een periode van vijf jaar door de zoon en dochter zal worden geschonken. Overeengekomen is dat dit bedrag ten bate van de collectie en de presentatie van jong talent zal worden aangewend. De baten en lasten worden geregistreerd binnen de bestemmingsreserve Boekengeluk. Tot en met 2019 is hiervan € 27.100 uitgegeven. Saldo 31 december 2019 € 22.900.
- De tweede erfenis kwam van mevrouw G.A. Boekestein. Zij stelde Museum Meermannno als hoofderfgenaam aan in haar testament voor een bedrag van € 1.795.000 minus kosten, waarvan een effectenportefeuille van € 1.330.000 onder de bepaling dat er twee vruchtgebruikers levenslang gebruik mogen maken van het rendement. Met toestemming van de Raad van Toezicht heeft de directeur beide erfenissen in dankbaarheid aanvaard.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De huursom van 2019 betreffende de Prinsessegracht 30 en 31, en de Jan Evertstraat 17-17a bedroeg € 77.728, inclusief allonges, exclusief servicekosten. De huurcontracten van de Prinsessegracht 30 en 31 en Jan Evertstraat 17-17a lopen tot 31 december 2028.

Aangegane verplichtingen:

Eind 2018 is een verplichting aangegaan voor het upgraden van software voor een bedrag van € 5.375 De werkzaamheden zullen plaatsvinden in 2020.

3.6b. Gebeurtenissen na balansdatum

Coronavirus

Als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus (COVID-19) is het museum, in lijn met de richtlijnen vanuit de overheid, met ingang van vrijdag 13 maart 2020 gesloten. De sluiting zal voortduren zolang de richtlijnen dit voorschrijven. Door de sluiting loopt het museum inkomsten mis uit entree, verkoop uit de winkel en van activiteiten. De eerste maanden van 2020 is het museum goed bezocht en liggen de inkomsten uit entree, activiteiten en winkel verkoop in lijn met de begroting. Nu het museum gesloten is, is het gemis van een nieuw opgestarte tentoonstelling merkbaar in de exploitatie. Aan de kostenkant is het beperkt mogelijk te sturen op de variabele kosten. Door de sluiting van het museum is er geen sprake van inhuur van externe beveiligers en geen kosten voor het organiseren van activiteiten. De schoonmaakkosten zijn gereduceerd en de overige kosten blijven doorlopen. Een belangrijk onderdeel van de inkomsten is de subsidiebijdrage van het Ministerie OCW. Door deze structurele inkomstenbron in samenhang met aangekondigde overheidsmaatregel voor de culturele sector verwacht het museum het komend jaar geen directe continuïteitsproblemen.

3.7. Toelichting op de categoriale exploitatierekening

3.7.1. Directe inkomsten

De opbrengsten zijn in de baten opgenomen en de inkomsten zijn in de overige lasten opgenomen.

Directe inkomsten	Realisatie	Norm	Realisatie
	2019	Begroting	2018
	€	€	€
Publieksinkomsten binnenland	194.293	246.550	176.775
Kaartverkoop	28.026	30.000	21.386
Overige publieksinkomsten:	166.267	216.550	155.389
- Museumkaartvergoeding	59.634	62.000	52.601
- Verkopen winkel	31.816	44.000	38.694
- Webshop opbrengsten	0	13.000	0
- Opbrengst evenementen	36.165	40.000	30.357
- Mobiele tentoonstellingen Openbare bibliotheken	5.200	12.000	0
- Educatieve schoolpakketten	0	20.000	0
- Educatie school gebonden groepen	20.709	21.000	23.407
- Educatie overige groepen	7.568	0	7.255
- Mediatheek/bibliotheek	478	1.200	800
- Horeca en consumpties	4.697	3.350	2.275
Publieksinkomsten buitenland/mediatheek	0	650	575
Sponsorinkomsten	0	30.000	0
Overige inkomsten	2.163	239.800	4.387
Overige directe opbrengsten tentoonstellingen	0	9.800	333
Overige directe opbrengsten algemeen beheer	2.163	0	4.054
Overige directe opbrengsten KB	0	230.000	0
Totaal directe inkomsten	196.456	517.000	181.737

Publieksinkomsten

De opbrengsten van de entreegelden, museumkaarten, winkel en catalogi zijn ontleend aan het kassaregistratiesysteem Questor.

Overige inkomsten

De overige directe opbrengsten hebben betrekking op doorberekende kosten, voornamelijk aan de Stichting Vrienden van het Museum van het Boek. De overige directe opbrengsten KB (Koninklijke Bibliotheek) betreffen budgetbijdragen ten behoeve van projecten en tentoonstellingen. Deze opbrengsten zijn opgenomen onder de baten in natura en/of niet-structurele publieke subsidies.

3.7.2. Bijdragen uit private middelen

Bijdragen uit private middelen	Realisatie	Norm	Realisatie
	2019	begroting	2018
	€	€	€
Vijfjaarlijkse periodieke giften in geld boekengeluk	2.680	12.810	12.930
Sponsoractie 'Boek zoekt vrouw' en 'Boekje zoekt jou'	4.470	12.190	6.123
Overige particulieren en vrienden	213.405	33.200	73.101
<i>Particuliere herwaardering nalatenschap mw. Boekestein</i>	<i>120.398</i>	<i>0</i>	<i>-11.906</i>
<i>Particulier legaat mw. Simons</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>	<i>2.000</i>
<i>Particuliere schenking collectie Officina Bodoni</i>	<i>34.307</i>	<i>0</i>	<i>34.307</i>
<i>Ontsluiten/registreren collectie H. Salden</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>	<i>10.000</i>
<i>Stichting Vrienden Museum Meermanno</i>	<i>38.700</i>	<i>33.200</i>	<i>38.700</i>
totaal particulieren inclusief vrienden	220.555	58.200	92.154
Private middelen bedrijven			
Grafisch Informatie Forum tbv Boekengeluk	0	0	0
Totaal private middelen bedrijven	0	0	0
Private middelen - private fondsen			
Normbegroting	0	100.000	0
Stichting Primrose (€ 40.000) vaste presentatie	5.406	0	0
Stichting PRINT (Quentin Blake)	4.000	0	0
Stichting Pieter Haverkorn (Art Nouveau)	2.000	0	0
Prins Bernhard Fonds (Foute boeken?)	15.000	0	0
's-Gravenhaagse Boekhandelaren	0	0	6.500
Stichting Grafivisie (H. Salden)	0	0	4.370
VSB Fonds (Quentin Blake)	0	0	15.000
Vrijval investeringssubsidies Educatie Zolder	8.601	0	8.601
totaal private middelen – private fondsen	35.007	100.000	34.471
Totaal bijdragen uit private middelen	255.562	158.200	126.625

Particuliere herwaardering nalatenschap mw. Boekestein: De herwaardering ad € 4.135 betreft twee aandelen depots en is conform de opgave van notaris Van Buttingha Wichers.

Particulier legaat mw. Simons: Op 25 juni 2019 verkregen een legaat ad € 10.000, vrij van belasting.

Particuliere schenking collectie Officina Bodoni: De collectie bestaat uit boeken en diverse uitgaven van Hans Mardersteig (1892-1977), drukker en typograaf, alsmede prospecti en publicaties. Op 9 augustus 2016 is gepasseerd een akte van lening, levering en schenking ter waarde van € 190.000, welke geheel in de kosten wordt opgenomen. De schenking wordt ter hoogte van eenzelfde bedrag ad € 34.307 inclusief € 15.842 rente verspreid over zes jaren (2016-2021) in de baten opgenomen.

Particuliere gift tgv collectie Salden: Eind 2017 is een gift ad € 50.000 aanvaard voor het ontsluiten van de collectie Helmut Salden, graficus. De gift wordt in vijf jaar (2018 t/m 2022) ad € 10.000 per jaar ontvangen. Periodieke gift eindigt per juli 2022.

Stichting Vrienden: De Stichting Vrienden van Museum Meermanno heeft in 2019 bijgedragen aan het magazine Leeslint ad € 9.200, toelage voor verrichten administratieve werkzaamheden € 2.000 en aan het

verwerven van museale objecten ad € 15.000. Tevens heeft de Stichting Vrienden van Museum Meermanno een budgetbijdrage toegekend voor de tentoonstelling 'Foute boeken?' ad € 12.500.

Vrijval investeringssubsidies Educatie Zolder: Voor 'Meer en nieuw publiek voor de educatiezolder' zijn bijdragen ontvangen van Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds voor Boekhandelaren en Uitgevers, Stichting Boschuyzen, VSB Fonds en Fonds 1818, totaal € 79.000. Dit bedrag wordt gepresenteerd als een investeringssubsidie op de balans. De investeringen die hier tegenover staan, zijn opgenomen onder de materiele vaste activa. De vrijval van deze investeringssubsidie vindt tegelijk plaats met de afschrijvingskosten, die wordt gepresenteerd in de overige subsidies/bijdragen. Afschrijvingen en vrijval vinden plaats vanaf 2016.

3.7.3. Baten in natura

Baten in natura	Realisatie	Norm begroting	Realisatie
	2019	2019	2018
	€	€	€
Onderzoeksraad voor Veiligheid waardering secretaresse	43.006	0	17.834
KB waardering conservator oude collecties	35.241	0	42.225
KB waardering projectmedewerker collectie	20.225	0	17.691
KB bijdrage personele inzet Huis van het boek	7.251	0	145.530
Totaal baten in natura	105.723	0	223.280

Waardering secretaresse: Vanuit de Onderzoeksraad voor Veiligheid is een secretaresse ingezet voor ondersteunende werkzaamheden in de Afdeling Bedrijfsvoering en de Afdeling Publiek en Presentatie waaronder het uitwerken van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Waardering conservator: Museum Meermanno leent een conservator oude collecties in van de Koninklijke Bibliotheek, waarvoor geen vergoeding wordt betaald. Vanwege regelgeving wordt de waarde van het loon opgenomen in de personeelskosten en publieke subsidies.

Waardering projectmedewerker collectie: ten behoeve van het conserverings- en digitaliseringsprojecten heeft de Koninklijke bibliotheek een projectmedewerker uitgeleend. Hiervoor wordt geen vergoeding betaald.

Koninklijke Bibliotheek: heeft in 2019 bijgedragen aan personele inzet bij projecten en tijdelijke presentaties die gezamenlijk onder de noemer Huis van het boek worden georganiseerd ad € 7.251. Hierbinnen is opgenomen de personele inzet voor het gebruik van de beeldstudio van de KB. Een aantal keren zijn voor tentoonstellingen bruiklenen ontvangen van de KB. Hiervoor is geen bruikleenvergoeding betaald. Het museum maakt gebruik van de depotruimte in het gebouw van de KB. Hiervoor wordt geen huur berekend en op dit moment is de omvang van de huur niet in te schatten.

Google AdWords: Om meer bezoekers naar de vernieuwde site te trekken wordt continue gewerkt aan de verbetering van de online vindbaarheid door middel van SEO (zoekmachine- optimalisatie) en SEA (Google Adwords).

We zijn er dan ook ontzettend trots op dat we in 2019 wederom in aanmerking kwamen voor een Google Grant¹ ter waarde van \$ 120.000. Hierdoor konden we gedurende het hele jaar AdWords campagnes inzetten. De daadwerkelijke baten in natura zijn echter in omvang niet te bepalen.

¹ Museum Meermanno ontvangt een Google Ad Grant. Het Google Ad Grants-programma ondersteunt geregistreerde non-profitorganisaties. Google Ad Grants is een advertentieprogramma waarmee non-profitorganisaties gratis kunnen adverteren op pagina's met zoekresultaten van Google.

3.7.4. Subsidie OCW

De normbegroting 2019 is ontleend aan de meerjarenbegroting 2017-2020, die op 1 februari 2016 bij het Ministerie van OCW werd ingediend.

Overzicht instellingssubsidie OCW uw kenmerk 14551918, d.d. 10-10-2019	2019
	€
Culturele basisinfrastructuur	
Exploitatiebijdrage, structureel	621.584
Wijziging instellingssubsidie nav Kamerbrief	150.000
Loonbijstelling 2017	12.592
Prijsbijstelling 2017	2.268
Loonbijstelling 2018	16.723
Prijsbijstelling 2018	2.501
Loonbijstelling 2019	20.864
Prijsbijstelling 2019	2.332
subtotaal structurele Culturele basisinfrastructuur	828.864
Erfgoedwet, huisvesting	
Erfgoedwet, huisvesting	326.409
Prijsbijstelling 2017	0
Prijsbijstelling 2018	0
Prijsbijstelling 2019	7.429
subtotaal structurele erfgoedwet, huisvesting	333.838
Erfgoedwet, collectiebeheer	
Erfgoedwet, collectiebeheer	106.080
Loonbijstelling 2017	0
Prijsbijstelling 2017	0
Loonbijstelling 2018	0
Prijsbijstelling 2018	0
Loonbijstelling 2019	2.747
Prijsbijstelling 2019	307
subtotaal structurele erfgoed subsidie	109.134
subtotaal structurele erfgoedwet	442.972
Totale subsidie	1.271.836
Totale subsidie	1.271.836
Reeds ontvangen	
Af: Nog te besteden onderhoud gebouwen en installaties (huisvesting)	97.562
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.174.274

3.7.5. Niet-structurele publieke subsidies

De overige subsidies en bijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Niet structurele publieke subsidies	Realisatie	Norm	Realisatie
	2019	begroting	2018
	€	€	€
OCW vrijval investeringssubsidie veiligheidszorg	13.974	9.100	28.805
OCW vrijval investeringssubsidie koelinstallatie	4.575	0	4.575
Bureau Metamorfoze/KB	28.557	0	66.956
KB bijdrage 'Art Nouveau'	25.000	0	0
KB bijdrage 'Letterland'	10.500	0	0
KB bijdrage 'Topstukken'	10.000	0	0
KB bijdrage 'Foute boeken?'	75.000	0	0
KB bijdrage 'Lowlands'	20.000	0	0
KB bijdrage 'Treur & Ettema'	10.000	0	0
KB bijdrage 'Retteketet letterpret'	2.000	0	0
KB bijdrage 'Ruuds songbook'	1.000	0	0
KB bijdrage 'Porno op papier'	0	0	92.998
KB bijdrage 'Quentin Blake'	0	0	57.002
KB TT project 'Kunst van lezen'	0	0	17.300
KB waterschade vergoeding	735	0	0
Normbegroting (overige publieke subsidies)	0	20.000	0
Totaal niet-structurele subsidies	201.341	29.100	267.636

OCW vrijvallen: betreffen investeringen die uit OCW-middelen zijn gerealiseerd. De bijdragen worden opgenomen in een investeringssubsidie. Verwezen wordt naar paragraaf 3.5.8. Tegelijk lopend met de afschrijvingskosten, vallen de baten vrij en worden opgenomen onder de niet-structurele publieke subsidies.

Bureau Metamorfoze: Op 6 mei 2019 heeft het Bureau Metamorfoze bij brief een bedrag ad € 218.585 toegekend voor het project conservering en digitalisering van de Archieven Typografen Interbellum (1920-1950). Het project heeft een looptijd van 36 maanden met een beoogde einddatum 1 juni 2022. In 2019 is een bedrag van € 87.434 (40%) vooruit ontvangen, hiervan is € 28.557 uitgegeven.

Koninklijke Bibliotheek: draagt bij aan de gezamenlijke tentoonstellingsprojecten.

3.7.6. Personeelslasten

De personeelslasten hebben betrekking op het volledige personeelsbestand, dat op 31/12/19 bestond uit een formatie van 27 personen (12,18 fte); de formatie op 31/12/2018 bestond uit 26 personen (12,49 fte); exclusief inhuur externe krachten.

I. Specificatie salarissen

Salarissen	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Brutolonen	611.636	635.880	573.672
Sociale lasten	101.750	90.000	90.981
Pensioenen	59.256	65.000	49.830
subtotaal	772.642	790.880	714.483
Inhuur externe krachten betaald en onbetaald	186.899	89.114	284.677
Totaal salarislasten	959.541	879.994	999.160
Overige personeelskosten	20.101	0	17.749
Totaal personeelslasten	979.642	879.994	1.016.909

Specificatie brutolonen	Realisatie 2019
	€
Brutolonen lopend jaar	611.636
Brutolonen vorig jaar	573.672
Nog te betalen brutolonen	37.964
Brutolonen/vakantietoelage/eindejaarsuitkering	30.876
Zwangerschap- en ouderschapsverlof	6.509
Reiskostenvergoeding	-63
Variabele toeslagen	642
Uitbetaalde transitievergoeding	0
Verhoging brutolonen	37.964

Inhuur externe krachten	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Beveiliging en winkelpersoneel	33.511	24.725	43.439
Secretaresse	43.006	0	17.834
Administrateur/financieel medewerker	18.975	18.029	16.563
Conservator oude collecties	35.241	46.360	42.225
Projectmedewerker collecties	20.225	0	17.691
Medewerker tentoonstellingen	25.720	0	1.395
Museumdocenten	2.970	0	0
Personele inzet KB	7.251	0	145.530
Totaal	186.899	89.114	284.677

Beveiliging en winkelpersoneel: Vanwege het opvangen van 1 fte gedurende een jaar binnen de afdeling facilitaire dienst worden er talentvolle net-afgestudeerde inhuurkrachten ingezet.

Secretaresse: Vanuit de Onderzoeksraad voor Veiligheid is een – onbetaalde - secretaresse ingezet o.a. voor ondersteunende werkzaamheden in de Afdeling Bedrijfsvoering.

Conservator oude collecties: Vanuit de Koninklijke Bibliotheek is een – onbetaalde - conservator oude collecties ingezet.

Projectmedewerker collectie: ten behoeve van het conserverings- en digitaliseringsprojecten heeft de Koninklijke bibliotheek een projectmedewerker – onbetaald - uitgeleend.

Personele inzet KB: In het kader van de samenwerking tussen Museum Meermanno en de Koninklijke Bibliotheek in het ‘Huis van het boek’ wordt de waarde van de personele inzet conform opgave Koninklijke Bibliotheek opgenomen. In 2019 is er geen personeel ingezet.

Conform de richtlijnen beschreven in het ‘Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020 dienen baten en kosten in de vorm van goederen of diensten gewaardeerd te worden tegen de reële waarde en opgenomen te worden in de staat van baten en lasten.

Overige personeelskosten	Realisatie	Norm begroting	Realisatie
	2019	2019	2018
	€	€	€
Bedrijfsarts	3.380		2.047
Opleidingskosten	2.440		1.705
Werkkleding	0		269
Reiskosten vrijwilligers	2.202		0
Overige personeelskosten	6.102		7.239
Salarisadministratie	4.406		5.013
Ondernemingsraad	0		0
Werkkostenregeling	1.571		1.476
Totaal (normbegroting is opgenomen binnen de overige lasten afdelingen)	20.101	pm	17.749

II. Personeel en vrijwilligers

Personeel en vrijwilligers	Realisatie 2019		Norm Begroting		Realisatie 2018	
	€	fte	€	fte	€	fte
Specificatie salarislasten:						
Waarvan vast contract	709.875	10,79	762.202	11,79	654.254	10,38
Waarvan tijdelijk contract	62.767	1,39	28.678	0,22	60.229	2,11
Waarvan inhuur betaald	81.176	2,12	42.754	0,93	61.398	1,38
Waarvan inhuur onbetaald	105.723	2,00	46.360	0,50	223.279	4,85
Salarislasten totaal	959.541	16,30	879.994	13,44	999.160	18,72
<i>Vrijwilligers:</i>		Aantal		Aantal		Aantal
Vrijwilligers: fte		2,63		4		3,54
Vrijwilligers: personen		17		24		21
<i>Stagiaires:</i>		Aantal		Aantal		Aantal
Stagiaires: fte		0,00		0		0,27
Stagiaires: personen		0		0		4
Totaal werkzame personen en fte		18,82		17,44		22,53

III. WNT-verantwoording 2019

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek / Museum Meermanno-Westreenianum van toepassing zijnde regelgeving: het algemeen WNT-maximum.

Het toepasselijke bezoldigingsmaximum in 2019 voor Museum Meermanno is € 194.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht; dit bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1		
Functiegegevens	Directie	Directie
Gegevens	2019	2018
	01-01-2019 /	01-01-2018 /
	31-12-2019	31-12-2018
Aanvang en einde functievervulling		
Omvang dienstverband	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging	€	€
Beloningen plus belastbare onkostenvergoedingen	90.291	85.061
Beloningen betaalbaar op termijn	11.218	10.454
subtotaal	101.509	95.515
<i>Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum</i>	<i>194.000</i>	<i>189.000</i>
-/- onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
Totale bezoldiging	101.509	95.515

Toezichthoudende topfunctionarissen

De leden van de Raad van Toezicht hebben over 2019 geen bezoldiging ontvangen. De Raad van Toezicht bestond in 2019 uit de volgende functionarissen:

Rooster van aftreden RvT	Termijn 1	Termijn 2
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek (permanent lid)		
Mr. T.H.J. Joustra, voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (tot 1 mei 2019)	25-11-2015 / 25-11-2020	2020-2025
Dhr. W. van der Stelt, VP Strategic Relations, Springer Nature (tot oktober 2019)	17-12-2014 / 17-12-2019	2019-2024
Mr. F. Leeftang, voorzitter Audit Advisory Committee Algemene Rekenkamer	01-11-2018 / 01-11-2023	2023-2028
Prof. Dr. F.M.F. de Jong, hoogleraar e-research Universiteit van Utrecht	01-11-2009/01/11-2014	2014-2019
Dr. K. Veling, voormalig directeur van ProDemos, politicus en voorzitter VOB (NB: in februari 2016 met terugwerkende kracht benoemd.)	01-01-2016 / 01-01-2021	2021-2026

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Er zijn in 2019 geen uitkeringen gerealiseerd ten behoeve van beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Er zijn geen overige functionarissen die in 2019 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden.

3.7.7. Huisvestingslasten

De huursom heeft betrekking op de panden aan de Prinsessegracht en de Jan Evertstraat te Den Haag. De normbegroting 2019 is conform de subsidieaanvraag 2017-2020, d.d. februari 2016.

Per 1 januari 2013 is het nieuwe rijkshuisvestingsstelsel in werking getreden. De financiële verantwoordelijkheid voor het eigenaarsdeel van de instandhouding van kantoren is bij het Rijksvastgoedbedrijf gelegd. Als gevolg hiervan kon de gebruiksvergoeding drastisch worden verlaagd.

Huisvestingslasten	Realisatie	Norm	Realisatie
	2019	begroting	2018
	€	€	€
Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf:	115.243	114.227	114.658
Rente, aflossing: 2.589 m2 (huur)	77.728	77.981	77.842
Heffingen en opslagen: 2.589 m2	37.515	36.246	36.816
Dagelijks onderhoud RVB:	47.941	45.000	50.391
- wettelijke verplichtingen	0	0	7523
- preventief onderhoud	33.980	0	30.813
- storingen	13.961	0	12.055
- vervangingen	0	0	0
Groot onderhoud gebouwen (brand) en installaties	0	44.266	0
Nog te besteden huisvestingssubsidie (naar balans 2018)	0	77.194	0
Overige huisvestingskosten:	37.062	35.000	34.728
OZB en waterschap	5.071		pm
Klimaatbeheersing	1.445	0	0
Onderhoud en reparaties	423	6.170	4.194
Advies en begeleidingskosten extern	0	6.700	0
Tuinonderhoud	4.683	1.860	3.843
Onderhoud Thorguard beveiligingssysteem Erfgoedwet HV	14.501	12.800	14.805
lidmaatschappen	70	200	65
Brandweer/Alarmopvolging/Politie	3.512	3.490	3.576
Calamiteitenplan (plattegronden, oefeningen) / container	2.742	0	3.102
Ongediertebestrijding HV (extra schoonmaakkosten)	1.350	1.280	2.002
Kosten opleidingen facilitaire dienst / naar personeelskosten	0	2.500	0
Overige personeelslasten	0	0	20
AON opstalverzekering	3.265	0	3121
Totaal huisvestingslasten	200.246	315.687	199.777

3.7.8. Afschrijvingen

In de afschrijvingskosten van € 61.325 is een boekverlies van een actief van € 3.205 opgenomen. Voor een toelichting van de afschrijvingskosten wordt verwezen naar de toelichting op de materiele vaste activa (3.5.1).

3.7.9. Overige lasten

De overige lasten bestaan uit kosten voortvloeiende uit de afdeling collectiebeheer, publiek & presentatie en bedrijfsvoering. De overige organisatiekosten hebben betrekking op ICT-beheer, nutsvoorzieningen, schoonmaak, reparatie en onderhoud van gebouw en tuin.

Overige lasten	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Collectiebeheer:	13.818	14.000	90.426
Onderzoek en registratie	9.966	11.750	45.621
Conserveren en restaureren	3.411	1.250	44.792
Kosten verwerving en afstoten	441	1.000	12
Publieks- en overige activiteiten:	319.945	265.000	304.865
Presentatie vast	18.874	10.000	10.010
Presentatie tijdelijk	230.468	200.000	235.189
Marketing & communicatie	53.387	15.000	41.998
Educatie	17.216	5.000	17.668
Kosten mobiele tentoonst. OB	0	20.000	0
Kosten educatieve schoolpakketten	0	12.000	0
Kosten webshop	0	3.000	0
Overige inkopen:			
Inkopen winkel, evenementen, horeca	46.332	82.130	46.114
Algemeen beheer:	186.494	215.000	195.818
Overige personeelskosten, verplaatst naar personeelskosten	0	24.600	0
Overige huisvestingskosten (geen erfgoedwetposten)	81.152	69.800	68.802
Overige organisatiekosten	105.342	120.600	127.016
Totaal overige lasten	566.589	576.130	637.223

Specificatie overige lasten collectiebeheer	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Onderzoek & registratie	9.966	11.750	45.621
Algemene collectiefunctie	4.157	6.650	3.338
Automatisering	4.925	5.100	6.197
Helmut Salden	884	0	36.086
Conserveren en restaureren	3.411	1.250	44.792
Archief Westreenen (Metamorfoze 1 2016-2018)	814	pm	40.534
Archieven typografen (Metamorfoze 2 2018-2019)	49	pm	177
Restaureren collectie	145	pm	2.404
Conserveren collectie	225	pm	
Klimaatbeheersing/meting	2.160	pm	1.440
Digitalisering collectie Struik	18	pm	237

Het museum maakt gebruik van de depotruimte in het gebouw van de KB. Hiervoor wordt geen huur berekend en op dit moment is de omvang van de huur niet in te schatten.

Specificatie overige lasten publieks- en overige activiteiten	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Presentatie vast	18.874	10.000	10.010
Algemene publieksfunctie	12.254	10.000	9.774
Herinrichting museum	5.426	0	0
Evenementen 9%	1.194	0	236
Presentatie tijdelijk	230.468	200.000	235.189
Tentoonstellingen	565	0	132.233
Souterrainprogramma	82	pm	0
Museumactiviteiten	1.250	pm	235
Museumnacht	2.422	pm	4.063
Porno op papier (2018)	70	pm	0
Quentin Blake 2018-2019	7.078	pm	94.658
Druk in Den Haag	1.315	pm	0
Tolman	82	pm	0
Lowlands	28.723	pm	4.000
Art Nouveau De Bijzondere band 2019	30.391	pm	0
Ettema en Treur 2019	9.259	pm	0
Letterland 2019	11.268	pm	0
Retteketet LetterPret 2019	3.126	pm	0
Foute Boeken?	106.933	pm	0
Topstukken	6.573	pm	0
Ruud's Songbook	1.050	pm	0
Dignidad. Maria Veronica San Martin 2019-2020	19.972	pm	0
De atlas van Blaeu	309	pm	0
Marketing & communicatie	53.387	15.000	41.998
Museumactiviteiten	187	pm	0
Museumnacht	550	pm	0
Quentin Blake 2018-2019	449	pm	0
Druk in Den Haag	990	pm	5.238
Art Nouveau De Bijzondere band 2019	11.209	pm	0
Ettema en Treur 2019	1.219	pm	0
Letterland 2019	3.497	pm	0
Foute Boeken?	14.649	pm	0
Topstukken	4.223	pm	0
Dignidad. Maria Veronica San Martin 2019-2020	1.365	pm	0
Algemene marcom	15.049	15.000	13.581
Porno op papier	0	0	22.496
Kunst van lezen	0	0	200
Tolman	0	0	483

Specificatie overige lasten algemeen beheer	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Overige huisvestingslasten	81.152	69.800	68.802
Aanschaf inventaris < € 450	1.391	1.000	1.023
Gas en elektra	51.265	31.000	36.332
Water	624	700	674
Schoonmaakkosten	26.781	26.000	24.225
Parkeervergunningen	1.091	1.100	1.229
Heffingen en belastingen waterschap (naar erfgoedwet)	0	10.000	5.319
Overige organisatiekosten	105.342	120.600	127.016
Merktraject Huis van het boek	0	0	30.740
Stichting vrienden	10.248	0	8.924
Boekengeluk	2.381	0	700
Telefoonkosten	9.343	9.000	9.110
Lease copier	7.632	2.500	5.774
Automatisering	19.128	24.900	19.620
Lidmaatschappen	7.447	9.000	7.333
Verzekeringen	7.112	6.000	6.806
Accountantskosten	32.261	27.000	32.044
Overige organisatiekosten	8.563	17.600	4.781
Fonds MM	1.227		1.184
Overige personeelskosten verplaatst	0	24.600	0

Accountantskosten:

Onder de overige lasten algemene beheer is de honoraria van de accountant opgenomen. Ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382aBW.

Accountantshonoraria	Realisatie 2019	Norm begroting 2019	Realisatie 2018
	€	€	€
Onderzoek van de jaarrekening	32.261	27.000	32.044
Overige controle opdrachten tijdelijke presentaties	790	0	2.000

3.8. Samengevoegde categoriale en functionele exploitatierekening (model IIc)

	→ Functioneel	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie beheer	Algemeen Beheer
	↓ Categorieaal	€	€	€	€
	Eigen inkomsten				
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3)	194.293	194.293	0	0
2	Kaartverkoop	28.026	28.026	0	0
3	Overige publieksinkomsten	166.267	166.267	0	0
4	Publieksinkomsten buitenland (bibliotheek/mediatheek)	0	0	0	0
5	Totaal publieksinkomsten(1+4)	194.293	194.293	0	0
6	Sponsorinkomsten	0	0	0	0
7	Vergoeding coproducent	0	0	0	0
8	Totaal overige directe inkomsten	2.163	0	0	2.163
9	Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	2.163	0	0	2.163
10	Totaal directe inkomsten (5+9)	196.456	194.293	0	2.163
11	Indirecte inkomsten	0	0	0	0
12	Private middelen - particulieren incl. vrienden	220.555	12.500	68.507	139.548
13	Private middelen bedrijven	0	0	0	0
14	Private middelen - private fondsen	35.007	35.007	0	0
15	Private middelen - goede doelenloterijen	0	0	0	0
16	Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	255.562	47.507	68.507	139.548
17	Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	452.018	241.800	68.507	141.711
18	Baten in natura	105.723	7.251	55.466	43.006
	Subsidies				
19	Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.174.274	524.509	272.330	377.435
20	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	828.864	410.404	86.360	332.100
21	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	236.276	114.105	76.836	45.335
22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectie	109.134	0	109.134	0
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	0	0	0	0
24	Totaal structureel provincie	0	0	0	0
25	Totaal structureel gemeente	0	0	0	0
26	Totaal structurele publieke subsidie overig	0	0	0	0
27	Totaal structurele subsidies (19+24+25+26)	1.174.274	524.509	272.330	377.435
28	Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	201.341	153.500	29.292	18.549
29	Totaal subsidies (27+28)	1.375.615	678.009	301.622	395.984
	Totale baten (17+18+29)	1.933.356	927.060	425.595	580.701

	→ Functioneel	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectiebe- heer	Algemeen Beheer
	↓ Categorieaal	€	€	€	€
	LASTEN				
1	Personeelslasten	979.642	408.730	315.927	254.985
2	Huisvestingslasten	200.246	96.704	65.119	38.423
3	Afschrijvingen	61.325	1.405	0	59.920
4	Aankopen	16.555	0	16.555	0
5	Overige lasten	566.589	366.277	13.818	186.494
5a	Overige collectie	13.818	0	13.818	0
5b	Overige publieksactiviteiten	319.945	319.945	0	0
5c	Overige inkopen	46.332	46.332	0	0
5d	Overige algemeen beheer	186.494	0	0	186.494
	Totale lasten (1+2+3+4+5)	1.824.357	873.116	411.419	539.822
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	108.999	53.944	14.176	40.879
7	Saldo rentebaten/lasten	-52	0	-2.825	2.773
8	Mutaties aankoopfonds				
9	EXPLOITATIERESULTAAT voor bestemmingen	108.947	53.944	11.351	43.652
	Toerekening algemeen beheer		29.671	13.981	-43.652
	Exploitatieresultaat	108.947	83.615	25.332	0

3.9. Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels

	Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen Beheer
1	Toerekening baten en lasten volgens kostenplaatsmethode. - de personele lasten facilitaire dienst worden voor 50% toegerekend aan de publieksfunctie en voor 50% aan de collectiefunctie. - de energie- en schoonmaakkosten worden op basis van vierkante meters toegerekend.				
2	Toerekening van huisvestingssubsidie en huisvestingslasten volgens vierkante meters: totaal 2.589,2 m ² .	€ 236.276	€ 114.105	€ 76.836	€ 45.335
		€ 200.246	€ 96.704	€ 65.119	€ 38.422
		2589,2 m²	1250,4 m²	842,0 m²	496,8 m²
3	Toerekening exploitatiesubsidie culturele basisinfrastructuur (20): Aandeel resultaat voor bestemmingen afdelingen ten opzichte van totale resultaat voor bestemmingen (exclusief exploitatiesubsidie bis)	€ 828.864	€ 410.404	€ 86.360	€ 332.100
		€-719.917	€ 356.460	€ -75.009	€ -288.448
	verhouding	100,0%	49,5%	10,4%	40,1%
	verdeling	€ 108.947	€ 53.944	€ 11.351	€ 43.652
4	Toerekening resultaat voor bestemmingen afdeling algemeen beheer (inclusief exploitatiesubsidie culturele basisinfrastructuur): Aandeel lasten afdelingen t.o.v. totale lasten excl. Algemeen Beheer	€ 1.824.357	€ 873.116	€ 411.419	€ 539.822
		€ 755.345			
		€ 1.069.012			
	verhouding	100,0%	68,0%	32,0%	
	verdeling	€ 43.652	€ 29.671	€ 13.981	

3.10. Berekening percentage eigen inkomsten

De eigen inkomsten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Eigen inkomsten	Realisatie 2019	Realisatie 2018
	€	€
Eigen inkomsten:		
Publieksinkomsten	194.293	177.350
Sponsorinkomsten	0	0
Overige inkomsten	2.163	4.387
<i>Totale directe inkomsten</i>	196.456	181.737
Donaties	7.150	19.053
Vriendenstichting	38.700	38.700
Nalatenschap Boekestein	120.398	-11.906
Particulier legaat	10.000	2.000
Schenking Officina Bodoni	34.307	34.307
Schenking particulieren	10.000	10.000
Private fondsen	35.007	34.471
<i>Totale bijdragen uit private middelen</i>	255.562	126.625
Totaal eigen inkomsten	452.018	308.362
Subsidiebedrag OCW	1.174.274	1.151.574
Totaal structurele subsidies	1.174.274	1.151.574
Percentage eigen inkomsten	38,5%	26,8%

Totale subsidie	1.271.836	1.238.157
Af: nog te besteden huisvestingssubsidie	97.562	86.583
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.174.274	1.151.574

Het percentage eigen inkomsten bedraagt 28,6% (2018: 26,8%). De norm is 19,5%.

3.11. Activiteiten & bereik (model III)

Uitgangspunt voor de prestatieverantwoording is het activiteitenplan 2017-2020.

De overeengekomen prestaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Activiteiten & bereik		2019		Activiteitenplan 2019		2018	
		Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken
1	Tijdelijke tentoonstellingen (totaal 2+3+4+5)	8	45.682	8	50.500	7	39.549
2	Reguliere bezoeken		40.089		44.700		33.904
3	Bezoeken basis en primair onderwijs (bso/po)		4.187		3.500		4.081
4	Bezoeken voortgezet onderwijs (vo)		1.107		1.300		1.211
5	Bezoeken mbo/hoger onderwijs (ho)		299		1.000		353
	Specificatie bezoeken totaal		45.682		50.500		39.549
6	Gratis bezoeken		19.711		21.500		15.855
7	Betaalde bezoeken		25.971		29.000		23.694
	- waarvan vol betalend		2.803		4.500		2.713
	- waarvan gereduceerd tarief		11.560		13.000		10.912
	- waarvan museumkaart		11.608		11.500		10.069
Overige bezoeken:							
8	Bezoeken website totaal		85.123		209.000		105.091
9	Aantal unieke bezoeken website		62.290		148.200		80.235
Overige activiteiten		Aantal Activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal Activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal Activiteiten	Aantal deelnemers
10	School gebonden activiteiten:	237	5.593	236	5.800	242	5.800
11	- waarvan primair onderwijs (po)	187	4.187	150	3.500	190	4.879
12	- waarvan voortgezet onderwijs (vo)	39	1.107	43	1.300	31	532
13	- waarvan mbo/hoger onderwijs (ho)	11	299	43	1.000	21	389
14	Openbare activiteiten	58	966	240	4000	51	2.015
	- verjaardagen	10	128			pm	151
	- workshop kinderen/begeleiders	47	273			50	810
	- museumnacht	1	565			1	1054
15	Totaal overige activiteiten (10+14)	295	6.559	476	9.800	293	9.277